

Lapin ELY-keskus
PL 8060
96101 Rovaniemi
kirjaamo.lappi@ely-keskus.fi

LAUSUNTO HANNUKAISEN KAIVOKSEN YVA-SELOSTUKSESTA

Viite: Diaarinumero LAPELY/85/07.04/2010

1. Johdanto

Äkäslompolon kylä on poikkeuksellinen lappilainen (ja suomalainen) syrjäseututaajama – sen asukasluku on 2000-luvulla kasvanut vauhdikkaasti (taulukko 1). Kylän kasvun takana on alueen pääelinkeino, matkailun kehitys. Asukaskasluku kasvaa sekä syntyvyyden että kylään muuttavien uusien asukkaiden kautta. Seitsemän tunturin kylä on houkutteleva asuinpaikka kaikenikäisille ja -maalaisille.

Taulukko 1. Äkäslompolon asukasluku ajan virrassa.

Vuosi	Asukasluku
11 000–1747	Pyytökansan asentopaikka
1748	Ensimmäinen vakinainen asukas
1870	4 savua eli taloa
1940-luku	200 asukasta
1990	300 asukasta
2005	400 asukasta
2010	500 asukasta
2012	583 asukasta

Hannukaiseen suunniteltu, YVA-selostuksen mukainen, rautakaivos vaarantaa kylän tulevaisuuden. Kaivoksella olisi toteutuessaan suuri kielteinen vaikutus Äkäslompolon kylään ja kyläläisiin sekä taloudellisten että kaivoksen mukanaan tuominen ei-toivottujen sosiaalisten vaikutusten takia. Kaivos on myös pitkällä tähtäimellä terveydellinen uhka lähialueelleen. Koko YVA-prosessissa äkäslompololaiset on huomioitu heikosti. Äkäslompolo on esimerkiksi kaivoshankkeen sosiaalisten vaikutusten arvioinnissa sijoitettu virheellisesti samaan kategoriaan vaikkapa Kittilän, Muonion tai Kolarin taajamien kanssa. Äkäslompolon kyläyhdistyksen tai kylän edustajaa ei myöskään ole ollut mukana kaivoshankkeen ohjausryhmässä. Sama pätee myös kylän vapaa-ajanasuntojen omistajiin. Hannukaisen kaivoshankkeella on toteutuessaan suuri vaikutus Äkäslompolon tulevaisuuteen. Tätä vaikutusta ei YVA-selostuksessa ole tutkittu tai edes arvioitu kuin pintapuolisesti.

Mm. näiden syiden vuoksi Äkäslompolon kyläyhdistys antaa tämän lausunnon Hannukaisen rautakaivoshankkeen YVA-selostuksesta ja toivoo, että edes tätä kautta kyläläisten ääni kuuluu kaivoshankkeen toteutuskelpoisuudesta päätettäessä.

Vastuuvapauslauseke

Äkäslompolon kyläyhdistyksen lausunto on tehty rehellisesti, hyvässä uskossa ja parhaan tekemisen aikaikkunassa käytettävissä olleen tiedon perusteella. Kyläyhdistys sanoutuu irti kaikesta vastuusta koskien virheellisiä tai puutteellisia tietoja sekä johtuen tai liittyen tämän lausunnon käyttöön. Missään olosuhteissa kyläyhdistyksellä ei liittyen tämän lausunnon käyttöön ole mitään vastuuta yli lausunnon tekemisestä saatujen maksujen (0 €). Vastuu lausunnosta ja sen käytöstä on yksinomaan lausunnon tilaajalla, Suomen valtiolla.

YVA-selostuksessa todetaan harvoin mitään selkeästi. Jopa keskeisissä kohdissa käytetään paljon ympärilyöreyksiä, kuten *mahdollisesti sekä kyllä että ei, voidaan arvioida mahdollisesti olevan* jne. Äkäslompolon kyläyhdistyksen lausunnossa käytetään välillä tarkoituksellisesti YVA-selostuksen kieltä ja käsitteitä. Tämän lausunnon näkökulmilla voidaan yleensä ottaen arvioida olevan paikalliselle elämälle yhteiskunnallisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti suuri myönteinen vaikutus. Kyläyhdistyksen lausunnon perustelut saattavat monin paikoin mahdollisesti olla parempia tai ainakaan tuskin välttämättä merkittävästi huonompia kuin YVA-selostuksen. Jos käytettävissä olisi ollut KA⁽¹⁾, TE⁽²⁾, KK⁽³⁾, KH⁽⁴⁾ ja MK⁽⁵⁾ niin voidaan arvioida, että lopputuloksena olisi tuotettu hyvinkin YVA-selostuksen painoinen lausunto.

2. Yleisiä huomioita YVA-selostuksesta

2.1. Selostuksen laatu

Hannukaisen YVA-selostus liitteineen painaa toistakymmentä kiloa. Sivuja massiivisessa paketissa on lähes 3 000. Valitettavasti määrä ei korvaa laatua. Sivumäärää selittää osaltaan se, että asioita toistetaan tarpeettomasti. Samoja tai lähes samoja tekstikappaleita löytyy YVA-selostuksesta useista paikoista (esim. sosiaalisia vaikutuksia käsittelevistä luvuista). Tekstissä on myös paljon latteuksia ja itsestäänselvyksiä: ”

Sisältö ei kokonaisuutena ole YVA-selostuksen vaatimalla, objektiivisella tasolla.

Kaivosmyönteisyys tulee esiin siellä täällä 0-vaihtoehtoa myöten (YVA s. 675).

Nollavaihtoehto on muutenkin perin kevyesti tehty. Esimerkiksi taloudellisten vaikutusten arvioinnissa ei ole lainkaan huomioitu matkailun mahdollista kasvuvauhtia. Selostuksessa johdonmukaisesti korostetaan kaivoshankkeen hyötyjä ja vähätellään muita elinkeinoja. Pahimmillaan tämä vähättely saa kolonialistisen sävyn. YVA-selostuksen tekijät eivät ole sisäistäneet, että Ylläksen matkailukeskus (Äkäslompolon ja Ylläsjärven kylät) on sesonkiaikoina väkilukunsa puolesta keskikokoinen, kansainvälinen kaupunki, jonka palvelut ovat sen mukaiset.

YVA-selostuksessa tehdään paljon oletuksia, joiden perustelut ovat heikkoja tai puuttuvat kokonaan. Monien keskeisten kriteereiden luotettavuutta on puutteellisten perusteluiden takia mahdotonta arvioida. Jotkut kriteerit vaikuttavat suorastaan hatusta vedetyiltä. Tällaisia ovat esimerkiksi käytettyjen matriisien luokitukset; kaivoksen vaikutusalueen rajaukset ja kaivostoiminnan merkitys matkailulle. Näistä tarkemmin luvussa 4.

Kokonaisuutena YVA-selostus on lähinnä yleiskartoitus olemassa olevasta tiedosta. Tiedon soveltaminen kaivostoiminnan vaikutusten arviointiin on puutteellista. Erityisesti tämä pitää paikkansa sosiaalisten vaikutusten arvioinnin osalta.

1) KA = kuukausi aikaa; 2) TE = tukku euroja; 3) KK = kourallinen konsultteja; 4) KH = kielenhämmentäjä;

5) MK = matriisikone

2.1.1. Kielellinen laatu

YVA-selostuksen kielellinen ilmaisu on monin paikoin huolimatonta ja epätarkkaa. Selostuksessa käytetään latteuksia ja kapulakieltä. Pahimmillaan tämä johtaa siihen, että selostusta on vaikeaa, jopa mahdotonta ymmärtää. Selostuksessa on myös kolonialistisia, lappilaista elämänmenoa väheksyviä lauseita. Välillä taas lauseiden takana olevat ajatukset jäävät ilmaan. Tekstejä leimaa myös ristiriitaisuus ja kaivosmyönteisyys esimerkiksi neutraaleista asioista kerrottaessa.

Ironista kyllä, paras esimerkki edellä mainitusta on sosiaalisten vaikutusten arviointiraportti (SVA, liite 39). SVA-raportti on käännetty englannista. Käännöstyö on tehty amatöörimaisesti tai jopa automaattisesti. Kielenhuolto ja oikoluku on tehty huonosti, jos niitä on tehty ollenkaan. Lopputulos on masentava – paitsi mustan huumorin ystäville. SVA-raportti on lähes lukukelvoton. Tämä kertoo, millaista pakkopullaa raportti tekijälle ja tilaajalle on. Raportti antaa lohduttoman kuvan koko kaivoshankkeen vuorovaikutusprosessista.

Ohessa muutama SVA-raportista poimittu esimerkki tavalla tai toisella kyseenalaisista lauseista:

”Asukkaat ilman suoraa vaikutusta arkeen...” (SVA s. 41)

”Oletetaan yksityisten henkilöautoilijoiden, kuten henkilökunnan ja työntekijöiden noudattavan liikennesääntöjä...” (SVA s. 60)

”Poistoputken vaikuttamat vaikutuskohteet ovat lähinnä paikallisia asukkaita ja Muonionjoen virkistyskalastajia. Suurin vaikutus näille vaikutuskohteille on lähinnä näkymät.” (SVA s. 65)

”Melu- ja pölyämispäästöjen minimointi on tarpeen aina kun mahdollista.” (SVA s. 83)

”Jotkut kaivoksen pysyvistä työntekijöistä jää Kolarin, Kittilän ja Muonion alueelle jopa kaivoksen lopettamisen jälkeen...” (SVA s. 94)

”Paikalliset ihmiset ovat tottuneet ulkopuolisten ihmisten läsnäoloon...” (SVA s. 106 ja 107).

”On olemassa vaara, että alueesta koettu imago erämaasta heikkenee kaivoksen kehityksestä. Koettu kuva on riippuvainen kaivostoiminnan avoimesta tiedosta vierailijoille. Kaivosalueen olemassaolosta tulisi olla tarpeeksi tietoa saatavilla. Mahdolliset kävijät voivat itse arvioida, pitävätkö he kaivoksen toimintaa häiritseväenä vai ei...” (SVA s. 110)

”Negatiivisen mediajulkisuuden kumulatiivinen vaikutus saattaa manipuloida mahdollisten vierailijoiden ajattelua Ylläksen alueesta.” (SVA s. 117)

Sosiaalisten vaikutusten arvioinnin (liite 39) ensimmäisellä sivulla arvioinnin tehnyt konsulttiyhtiö Pöyry sanoutuu amerikkalaistyyliisesti irti kaikesta asiakirjaan liittyvästä vastuusta. Tämä on helppo ymmärtää, kun ottaa huomioon asiakirjan heikon laadun. *”...Pöyry ei anna minkäänlaista väitteitä tai takuuta, ilmaistua tai vihjattua, tässä raportissa esitettyjen tietojen tarkkuudesta tai kattavuudesta eikä mitään muita väitteitä tai takuuta koskien tätä raporttia...” (SVA s. 3)*

Perustelematon sisältö ja huono kieliasu ovat yhdistelmä, joka heittää varjon koko YVA-selostuksen ylle – onhan SVA yksi YVA-selostuksen kulmakiviä. Vaikka sisältöä ei tarkistettaisi(?), niin luulisi näin tärkeän asiakirjan käyvän edes kielentarkastajalla.

2.2. YVA-selostuksen tekijän luotettavuus

Hannukaisen rautakaivos on jättihanke, jonka toteuttajalta vaaditaan paljon. Kaivosyhtiön tulee olla vakavarainen ja sekä ekologisesti että sosiaalisesti hyvämaineinen. Erityisen tärkeää tämä on pohjoisen pienissä yhteisöissä ja herkässä luonnossa. Luonnollisesti kaivosyhtiön tulisi olla juridisesti moitteeton.

Northland Resources on antanut näyttöjä toiminnastaan Ruotsin Pajalassa olevalla Kaunisvaaran kaivoksella. Valitettavasti länsinaapurista ei ole kuulunut hyviä uutisia. Ohessa muutama poiminta Kaunisvaaran kaivokseen liittyvistä uutisista:

Kaivosyhtiötä epäillään ympäristöririkoksesta Pajalassa (YLE uutiset 20.9.2012)

Pajalan Kaunisvaaran kaivostyömaalla tutkitaan ympäristörrikosta. Kaivosyhtiö Northland Resourcesin epäillään tuhonneen rauhoitettujen kasvien elinympäristön ilman poikkeuslupaa kaksi vuotta sitten. Tutkintapyyntö poliisille teki Norrbottenin lääninhallitus.

Viranomaiset huolissaan Pajalan kaivoksen päästöistä Tornionjokeen (Yle uutiset 28.11.2012)

Viranomaisten mielestä kaivosyhtiön ympäristölupahakemuksessa ei ole varauduttu tulvariskeihin. Kaivosyhtiön mukaan merkittäviä vesistövaikutuksia ei tule.

Kaunisvaaran kaivoksen tulvariskien varmuusvara heikko (Yle uutiset 28.11.2012) ***Oikeuskanne vireillä Northland Resourcesia vastaan (Yle uutiset 17.9.2013)***

Kantajan mukaan kaivosyhtiö ei muun muassa ajoissa julkistanut Kaunisvaaran kaivosprojektiin liittyvien kustannusten ylittymistä. Kantaja syyttää Northlandia huolimattomuudesta ja tuottamuksellisesta harhaanjohtamisesta. Rangaistusta yhtiölle vaaditaan 10 miljoonaa Kanadan dollaria.

Tässä valossa tilanne ei ole Hannukaisen kaivosta ajatellen lupaava – varsinkaan kun uutiskynnystä ei aina ylitetä. Esimerkiksi paikallisesti on yleisesti tiedossa Kaunisvaaran kaivoksen negatiiviset vaikutukset esimerkiksi Kaunisjoen vedenlaatuun ja kalastoon.

2.2.1. Taloudellinen luotettavuus

Kaivosteollisuus vaatii suurta pääomaa. Pääoman tarvetta korostaa se, että kaivosala on suhdanneherkkää, sillä raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat voivat vaihdella nopeasti. Kannattavasta liiketoiminnasta voi lyhyessä ajassa tulla kannattamatonta.

Vakavaraisuus on pitkäjänteisen kaivostoiminnan edellytys. Taloudellisesti heikossa asemassa olevan yhtiön kyky huolehtia toimintansa ekologisesta ja sosiaalisesta kestävyyydestä heikentyy. Kaivosyhtiön päätarkoitus on tuottaa voittoa omistajilleen. Kriisitilanteissa yhtiön etu yleensä ajaa yhteiskunnan edun ohi. Tämä ei ole yksin ulkomaalaisten megakaivosyhtiöiden toimintakulttuuri, kuten suomalaisomisteinen Talvivaara osoittaa.

Hannukaisen kaivoshankkeesta vastaa Northland Mines Oy. Sen emoyhtiö Northland Resources on taloudellisesti kriisiyhtiö. Muutama osoitus tästä:

Northland Resources keskeytti toimintansa Pajalassa (Kauppalehti 25.5.2013)

Päätös johtuu siitä, että yhtiön luottottajia edustava Norsk Tillitsmann Trustee, jädyytti yhtiön tilit.

Northland Resources -näytelmä: Metsosta kaivosyhtiö, mutta jossittelu jatkuu (tekniikka&talous 30.5.2013)

Konepajayhtiö Metsosta tuli tänä aamuna kaivosyhtiö. Se lähtee mukaan pelastamaan suurissa rahoitusvaikeuksissa olevaa ruotsalaista Northland Resources -kaivosyhtiötä sijoittamalla siihen 25 miljoonaa dollaria.

Paras keino arvioida pörssiyhtiön tilaa ja tulevaisuutta on osakekurssi. Northland Resourcesin pörssikurssi on viimeisen vuoden aikana pudonnut 99,59 %. Jos vuosi sitten sijoitti yhtiöön 10 000 euroa, on omistuksen arvo tällä hetkellä 41 euroa. On vaikea kuvitella konkurssikypsän yrityksen kykenevän käynnistämään ja ylläpitämään ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää suurkaivostoimintaa.

2.2.2. Sosiaalinen luotettavuus

Hannukaisen YVA-selostusta arvioitaessa on arvioitava myös hankkeesta vastaavan tahon, Northland Mines Oy:n, toimintaa ja luotettavuutta koko YVA-prosessissa. Kolarin kaltaisessa pienessä kunnassa Hannukaisen rautakaivoshankkeella on valtava merkitys. Hyvässä ja pahassa. Kaivoshankkeella on myös laajempaa, alueellista merkitystä. Tämän vuoksi jättihankkeen toteuttava yhtiöllä henkilökuntineen on suuri yhteiskunnallinen ja ekologinen vastuu.

Rehellisyys ja avoimuus ovat kaivosyhtiön toiminnassa vähimmäisvaatimuksia. Myös Northland Mines Oy korostaa YVA-selostuksessaan toimintansa ”läpinäkyvyyttä” – jopa mantramaisuuteen asti: kyläyhdistys haluaisi nähdä, millaista on esimerkiksi SVA-raportissa mainittu ”läpinäkyvä tieto”.

Kaivosyhtiön edustajat ovat merkittäviä vallankäyttäjiä: he hallinnoivat jättihanketta, jolla on suuri paikallinen merkitys. He ovat myös oman alansa asiantuntijoita (ainakin heidän tulisi olla, maallikon on tätä vaikea jos ei mahdollon arvioida), jotka tekevät työkseen asioita, joista esimerkiksi yleisötilaisuuksissa kertovat. Asiantuntijoina heitä myös kuunnellaan ja lähtökohtaisesti uskotaan.

Kaivosyhtiön edustajien odottaisi siis olevan rehellisiä, avoimia ja luotettavia. Suoraselkäisyyttä odottaisi vähintäänkin pienryhmä- ja yleisötilaisuuksissa. Valitettavasti kyseisissä tilaisuuksissa joutuu pian tekemään toisenlaisia johtopäätöksiä. Ohessa muutama esimerkki Northland Mines Oy:n ex-toimitusjohtaja Jokelan yleisötilaisuuksissa esittämistä puoliotuista tai vääristä väittämistä. Ex-toimitusjohtaja Jokelalla on neljännesvuosisadan kokemus kansainvälisistä kaivoshankkeista. Hän on koulutukseltaan filosofian maisteri (pääaineet geologia ja mineralogia), joten hän on alansa rautainen ammattilainen.

Uraanista:

Kaivosyhtiö: Hannukaisen malmissa ei ole uraania (Luoteis-Lappi 24.3.2011)

– Me ei louhita uraania. Uraania ei ole tässä malmissa mukana, Jokela korosti.

http://www.hannukaisenkaivos.fi/aineisto/muistio_hannukaisen_yleisotilaisuus-16-3-2011.pdf

Kysymys: Mihin te jätätte sen uraanin mitä tulee väistämättä malmin mukana? Mihin se jää säteilemään?

Jukka Jokelan vastaus: "Siellä on uraania sen verran, mitä **normaalisti on kaikissa kivissä**. Uraani on siellä sivukivien sisällä. Sivukivet varastoidaan Hannukaiselle. **Kyseiset kivet olisivat joka tapauksessa siellä sivukivikasassa tai siellä kallioperässä.**"

Paneelikeskustelu Kellokkaassa 1.2.2013.

Toimitusjohtaja Jokela: "Se vähäinen määrä uraania mitä niissä kivissä on jää sinne sivukiviin. **Sinne se jää kiviin.**"

Kommentti: Hannukaisen malmiossa on uraania. Uraanipitoisuus on lähes puolet esimerkiksi Talvivaaran pitoisuudesta. Talvivaarassa uraania on sen verran, että sen talteenoton on laskettu olevan taloudellisesti kannattavaa. Jokelan käyttämä uraanipitoisuuden määre "mitä normaalisti on kaikissa kivissä" on kaivosammattilaisen suusta hämmentävän epätasällinen. Hannukaisessa on kaiken lisäksi uraania noin 2,5 kertaa enemmän (10 ppm) kuin Suomen kallioperässä keskimäärin (4 ppm). Keski-Lapin liuskejakson keskimääräinen uraanipitoisuus on 1,73 ppm eli Hannukaisen malmion keskimääräinen uraanipitoisuus on kuusi kertaa seutukunnan keskiarvoa suurempi. Lisäksi uraanipitoisuudessa on suurta paikallista vaihtelua, kuten korkeimmat Hannukaisesta mitatut pitoisuudet (159 ppm) osoittavat.

Sivukivet syntyvät kaivostoiminnan seurauksena. **Ilman louhintaa ne olisivat osa kallioperää**, johon uraani on kahlittu. Toimitusjohtaja Jokelan luulisi myös tietävän, että radioaktiivinen aines **ei jää** louhittuun kiviainekseen vaan vapautuu tuhansien vuosien ajan radioaktiivisina tytäralkuaineina ympäristöön. Uraania ei saada talteen vaikka haluttaisiin: jopa uraanikaivoksilla yli 80 % uraanista jää hyödyntämättä, mistä seuraa ympäristö- ja terveysongelmia.

Matkailusta ja kaivostoiminnasta:**Paneelikeskustelu Kellokkaassa 1.2.2013.**

Jokela: "... Kuusamossa **on Rukan vieressä uraanikaivos** ja ei siellä ole mitään ongelmia matkailun kanssa."

Kommentti: Rukan vieressä **ei ole uraanikaivosta**. Rukan läheisyyteen on suunnitteilla uraanikaivos, jota vastustamaan on noussut kansanliike.

Vaikutuksesta paikallistalouteen:**Paneelikeskustelu Kellokkaassa 1.2.2013.**

Jokela: "... Kittilässä paikallistalouteen jää 80 % kaivoksen liikevaihdesta. Jos meillä täällä liikkuu vaikkapa miljardi euroa, niin jokainen voi siitä helposti itse laskea mitä se merkitsee."

Kommentti: Esimerkiksi Lapin yliopiston tekemät puolueettomat selvitykset osoittavat, että kaivostoimintaan liittyvissä ennakkolaskelmissa yliarvioidaan kaivoksen mukanaan tuomia työpaikkoja ja tuloja. Kaivosten taloudellisten vaikutusten arviointi on monimutkaista. Esimerkiksi Kittilän kunta on kaivoksesta huolimatta – tai sen takia – Lapin velkaisin. Jokelan esittämä väite on perusteeton ja yliarvioitu.

Yhteenveto: YVA-selostuksessa on paljon arvioita kaivoksen mukanaan tuomista hyödyistä ja haitoista. Näiden arvioiden luotettavuus on vaakalaudalla, kun selostuksesta vastaava taho toimillaan ja sanomisillaan – vieläpä oma-aloitteisesti – herättää epäluottamusta. Tämä epäluottamus vie pohjan pois koko YVA-selostuksen takana olleelta vuorovaikutusprosessilta.

3. Ympäristövaikutukset

Äkäslompolon kyläyhdistyksen lausunnon pääpaino on lausunnonantajan roolin mukaisesti kaivoshankkeen sosiaalisissa vaikutuksissa. Muiden ympäristövaikutusten osalta kyläyhdistyksen kanta mukailee aihepiirin asiantuntijoiden lausuntoja. Kyläyhdistys tukee etenkin Lapin luonnonsuojelupiirin ja Rajajokikomission lausuntoja.

3.1. Pölyvaikutukset

Pölyhaitat liittyvät väistämättä kaivostoimintaan. Hannukaisen kaivoshankkeessa syntyy merkittäviä pölyhaittoja, jotka kohdistuvat laajalle alueelle. Tämä todetaan myös YVA-selostuksessa: *"Toimintavaiheessa, pahimman tilanteen vallitessa sekä ilman pölyntorjuntatoimenpiteitä, pölyvaikutukset arvioidaan merkittäviksi. Kun pölyntorjuntatoimenpiteet ovat käytössä, vaikutus voidaan arvioida kohtalaiseksi."* (YVA s. 417)

Pölyvaikutusten merkittävyyttä on kuitenkin YVA-selostuksessa selvitetty puutteellisesti. Selostuksen pölymallinnukset on tehty ns. pahimman tilanteen mukaan. Toisaalta mallinnuksissa ei huomioida paikallisilmastoa, kuten selostuksessa myös todetaan. Hankealueen paikallisilmasto on niin poikkeuksellinen, että tämä tekee mallinnuksesta epäuskottavan.

Esimerkkejä alueen laiminlyödyistä erikoispiirteistä:

- **Inversio.** Tyyninä pakkaspäivinä kylmä ilma valuu tuntureilta alas jokilaaksoihin. Tällöin syntyy usein "harppauskerros" alhaalla olevan kylmän ilman ja ylempänä olevan lämpimämmän ilman välille. Käytännössä ilmakerrokset eivät tuolloin sekoitu – suuri osa pölypäästöistä siis ei pääse nousemaan noin sataa metriä korkeammalle. Harppauskerroksessa myös saattaa tuulla, jolloin pölykertymä lähtee liikkeelle oikukkaalla vauhdilla ja suunnalla. Pahimmillaan inversio huonontaa kaivoksen lähialueen ilmanlaatua merkittävästi. Tuuli ja harppauskerroksen hajoaminen sään muuttuessa voivat toisaalta levittää lähelle maanpintaa kerääntyneen pölypilven yhtäkkiä kauemmaksi. Inversio-ongelmaa pahentaa se, että *"pakkasella (alle -15 C) pölyntorjuntakeinojen käyttö on rajallista."* (YVA s. 430)

- **Tuulta ohjaavat maastonmuodot.** Kyläyhdistystä huolestuttaa tuulimittausten vajavaisuus. Paikalliset asukkaat tietävät, että tunturit ohjaavat ilmavirtauksia. Tuuli ohjautuu kuruja ja Äkäsjokilaaksoa myöten. Lisäksi vaikka toisella puolella tunturia on tyyntä, saattaa toisella puolen myrskyä. Sivukivikasan itäosa avautuu Ylläksen länsipuolelle, jossa on iso osa Ylläksen latu- ja reittiverkostosta ja maastopyöräilyreitistö lähes kokonaan. Sivukivikasalla syntyvällä pölyllä on siis suora leviämismahdollisuus Äkäsjokilaakson yli Ylläksen reitistöille ja Kaulavaaran kaava-alueelle. Kuervitikon avolouhoksen ja sivukivikasan pohjoispään suunnasta on käytännössä miltei näköyhteys Äkäslompolon kylän Kaupinjärven ja Helukan alueille. Välissä ei ole maastoesteitä äänille ja pölyille, pikemminkin tuulta ohjaava kuru.

YVA-selostuksessa tunnustetaan käytettyyn pölymallinnukseen liittyvät ongelmat, kuten: *"Mallissa ei ole huomioitu esimerkiksi eri toimintojen korkeustasojen vaihtelua... Käytetty malli ei ota huomioon kasvillisuutta tai maanpinnan korkeuseroja..."* (YVA s. 431). Kyläyhdistyksen mielestä tämä on niin merkittävä puute, että YVA-selostuksessa olevia pölymalleja ei voi pitää uskottavina. Lisäselvitykset ovat siis välttämättömiä.

YVA-selostuksessa todetaan, että pahimmillaan Hannukaisen avolouhoksen vaikutusalue saattaa ulottua noin neljä kilometriä alueen aidasta. Kaivostoiminnan käynnistyessä myös Kuervitikon alueella, vaikutusalue saattaa ulottua noin seitsemän kilometrin etäisyydelle kaivosalueesta (YVA s. 419). Kuten kuva 1 osoittaa, silloin vaikutusalue ulottuu jo Äkäslompolon kylään. Tätä ei ole huomioitu YVA-selostuksessa.

Kyläyhdistystä huolestuttaa myös se, että kaivosta suunniteltaessa, rakennettaessa ja käytettäessä joudutaan tekemään kompromisseja. Todennäköisesti tietyissä sääoloissa pölyntorjunta ja esimerkiksi siitä seuraava työturvallisuutta huonontava liukkaus joutuvat vastakkain. Pölyntorjunta ei voita, kuten esimerkiksi SVA-raportin sivulla 85 todetaan: *"meluja pölypäästöjen minimointi on tarpeen aina kun mahdollista."*

3.2. Meluvaikutukset

YVA-raportissa melusta katsotaan aiheutuvan haittaa vain kaivoksen lähialueelle. Äkäslompolon kyläyhdistys haluaa kuitenkin lausua, että asia on desibelejä monimutkaisempi.

Äkäslompolon menestys luontomatkailukohteena perustuu erämaiseen ympäristöön, jossa äänimaisemalla on tärkeä osa. Tällä hetkellä Äkäslompolon kylällä ja lähimaastoissa retkeilevä kuulee erilaisten väliaikaisten pisteäänien (esim. linnunlaulu, koiran haukunta, Konijängän aasin kiljunta, moottorisaha, liikenne) välissä hiljaisuuden. Jos hiljaisuuden tilalle taustäänimaisemaksi tulee kaivosääniä, vaikka hiljaisiakin, muutos on matkailun ja yleisen viihtyisyyden kannalta merkittävä.

Säännölliset räjäytysäänet ja ilmanpaineaallot eivät saa olla osa luontomatkailukylän arkea. Räjäytykset on toteuttava siten, etteivät ne ole aistein havaittavissa Äkäslompolon kylässä. Kyläyhdistys on myös huolissaan sivukivikasoilta kantautuvista äänistä. Kasat ovat niin korkeita, että äänet kantautuvat kauas. On vaikea arvioida, kuinka luotettavia YVA-selostuksessa esitetyt mallit tältä osin ovat.

Kyläyhdistys on myös huolissaan Äkäsjokivarren asutuksen viihtyisyydestä. Joen rannalle on muutettu nauttimaan luonnonrauhasta, elämään joen äänimaisemassa. Tämän tunnelman rikkoutuminen alentaa elämänlaatua.

3.3. Luontovaikutukset

Kuten edellä todettiin, Äkäslompolon kyläyhdistys tukee tässä luvussa Lapin luonnonsuojelupiirin ja Rajajokikomission lausuntoja. Ohessa on listattuna muutama asia, jotka kyläyhdistys haluaa erityisesti nostaa esiin YVA-selostuksen ongelmakohtina:

- **Luonnon itseisarvo.** Yhtään elinympäristöä tai ekolokeroa ei tulisi kevytmielisesti tuhota. YVA-selostuksen maailmankuvaa leimaava perustelu: *”vaikutus on merkittävä, mutta vastaavaa on muuallakin, joten antaa mennä vaan”* ei riitä. Äkäslompololaisille kaikki kaivoshankkeen tuhoamat paikat ovat ainutkertaisia ja niiden menetys on korvaamatonta.
- **Olosuhteet.** Selostuksessa ei oteta riittävästi huomioon pohjoiseen luontoon kuuluvaa suurta vaihtelua. Esimerkiksi vesistömalleissa ei tule esiin, ovatko rajut tunturitulvat huomioituja.
- **Ekosysteemit.** Uhanalaisten lajien lisäksi tulisi paremmin huomioida ekosysteemitason vaikutukset. Kokonaisvaikutuksia arvioidaan heikosti.
- **Vesistöt.** Hankevaihtoehdot 1A–1C tulisi vesistövaikutusten takia hylätä.
- **Muonionjoki.** Kaunisvaaran kaivos saastuttaa Kaunisjokea ja edelleen Muonionjokea. Kaunisvaaran kaivoksella on päästöongelmia. Kaunisvaaran ja Hannukaisen yhteisvaikutusta Natura 2000 -verkostoon kuuluvaan Muonionjokeen ei ole arvioitu uskottavasti.
- **Äkäsjoki.** Vaihtoehtoisissa 1B–1C hankkeen vaikutukset Kuerjokeen ovat kaivoksen sulkemisen jälkeen arvioitu kohtalaisiksi. Jos vaikutukset Kuerjokeen ovat **kohtalaisia**, ei tunnu uskottavalta, että vaikutukset Äkäsjokeen olisivat **vähäisiä**.
- **Vesieliöstö.** YVA-selostuksen sivulla 10 todetaan: *”Vesieliöstöön kohdistuvien vaikutusten arvioidaan olevan linjassa ja saamaa suuruusluokkaa veden laatuun kohdistuvien vaikutusten kanssa.”* Hankkeen vesistövaikutukset ovat niin suuret, että tämä ei riitä. Ei kaikkien aitojen ali voi näin mittavassa hankkeessa ryömiä.
- **Kalasto.** Kalastovaikutuksia on edelliseen viitaten arvioitu pinnallisesti.
- **Saukko.** Hankkeen vaikutukset uhanalaiseen saukkoon on aliarvioitu.
- **Majava.** Hankealueelle on viime vuosina levinnyt majavia. YVA-selostuksessa ei asiaa ole huomioitu. Hankevastaavan tulisi selvittää onko kyse euroopan- vai kanadanmajavasta. Euroopanmajava tulisi ottaa kaivoshankkeessa korostetusti huomioon.
- **Uhanalaiset petolinnut.** Kaivoshankkeesta aiheutuu **kohtalaisia tai merkittäviä** melu- ja pölyhaittoja ympäristössä pesiville kolmelle uhanalaiselle petolinnulle.
- **Viitasammakko.** Hankealueen läheisyydestä on useita viitasammakkohavaintoja. Tehty viitasammakkoselvitys ei ollut riittävän kattava varmistakseen ettei kaivoshanke vaikuta alueen viitasammakkopopulaatioon.
- **Meritaimen.** Äkäsjoki on keskeisen tärkeä vesistö uhanalaiselle meritaimenelle. Kuerjoki on myös meritaimenelle tärkeä lisääntymisjoki. Kaivoshanke tuhoaa, muuttaa tai haittaa **merkittävästi** meritaimenen kutu- ja poikasalueita. Meritaimenta ei ole huomioitu YVA-selostuksessa riittävästi.
- **Lohi.** Tornion–Muonionjoki on Itämeren tärkein lohijoki. Muonionjokeen laskevan purkuputken vaikutuksia lohen vaellukselle, lisääntymiselle ja poikastuotannolle ei ole arvioitu.

Erityistä huolta aiheuttaa kaivoksen jälkeinen aika. Esimerkiksi:

"Kaivoksen sulkemisen jälkeiset jäännösvaikutukset arvioidaan merkittäviksi monissa vaikuttavuusalueen joissa. Kaikissa hankevaihtoehtoissa nämä vaikutukset johtuvat louhosten ylivuodosta ja rikastushiekka-alueilta tulevista suotovesistä. Sulkemisen jälkeiset vaikutukset on mahdollista lieventää eri keinoilla, joiden myötä vaikutukset voidaan saada kohtalaiseksi tai vähäisiksi. Sulkemisen jälkeisiä lievennyskeinoja kehitellään edelleen." (YVA-selostus s. 11)

Vastaus jättää kaiken ilmaan – tai veteen. Hankevastaavan aito mielenkiinto ei näytä ulottuvan kaivoksen jälkeiseen elämään.

Vesistövaikutukset huolestuttavat kyläyhdistystä myös hankevastaavan ympäristösuojelu- ja yhteiskuntavastuuasenteen takia. Esimerkki: Kaunisvaaran kaivoksen päästöongelmista keskusteltiin Kellokkaan YVA-tilaisuudessa 11.11.2013. Keskustelu eteni Kaunisjokeen ja sen vedenlaatuongelmiin. Northland Mines Oy:n ympäristö- ja turvallisuuspäällikkö totesi: *"Raja-arvoja ei ole ylitetty. Lähellä on ollut. Onneksi Ruotsissa on paljon väljemmät säädökset kuin Suomessa."* Ja naurahdus päälle. Jatkokysymys hämmentyneestä yleisöstä: *"Onko siis niin, että voisitte puhdistaa Kaunisvaaran vedet paremmin, mutta ette tee niin, koska ei tarvitse."* Vastaus: *"vesistöarvoliturgiaa"*. Kysymys toistettiin. Vastaus: *"hiljaisuus"*.

3.4. Sosiaalisten vaikutusten arviointi

3.4.1. Vaikutusalue

Sosiaalisten vaikutusten arviointi (SVA) on YVA-selvityksen keskeisistä osioista heikoiten toteutettu. Äkäslompolon kylä ja kyläläiset on sivuutettu raportissa lähes täysin. Tätä kuvastaa hyvin lause. *"Kaivoksen aiheuttamat haitat eivät ole mahdollisia Äkäslompolon kylässä."* (SVA s. 117). Väite on käsittämätön. Tässä luvussa tarkastellaan kaivos Hankkeen vaikutuksia Äkäslompolon kylään ja kyläläisiin useista näkökulmista.

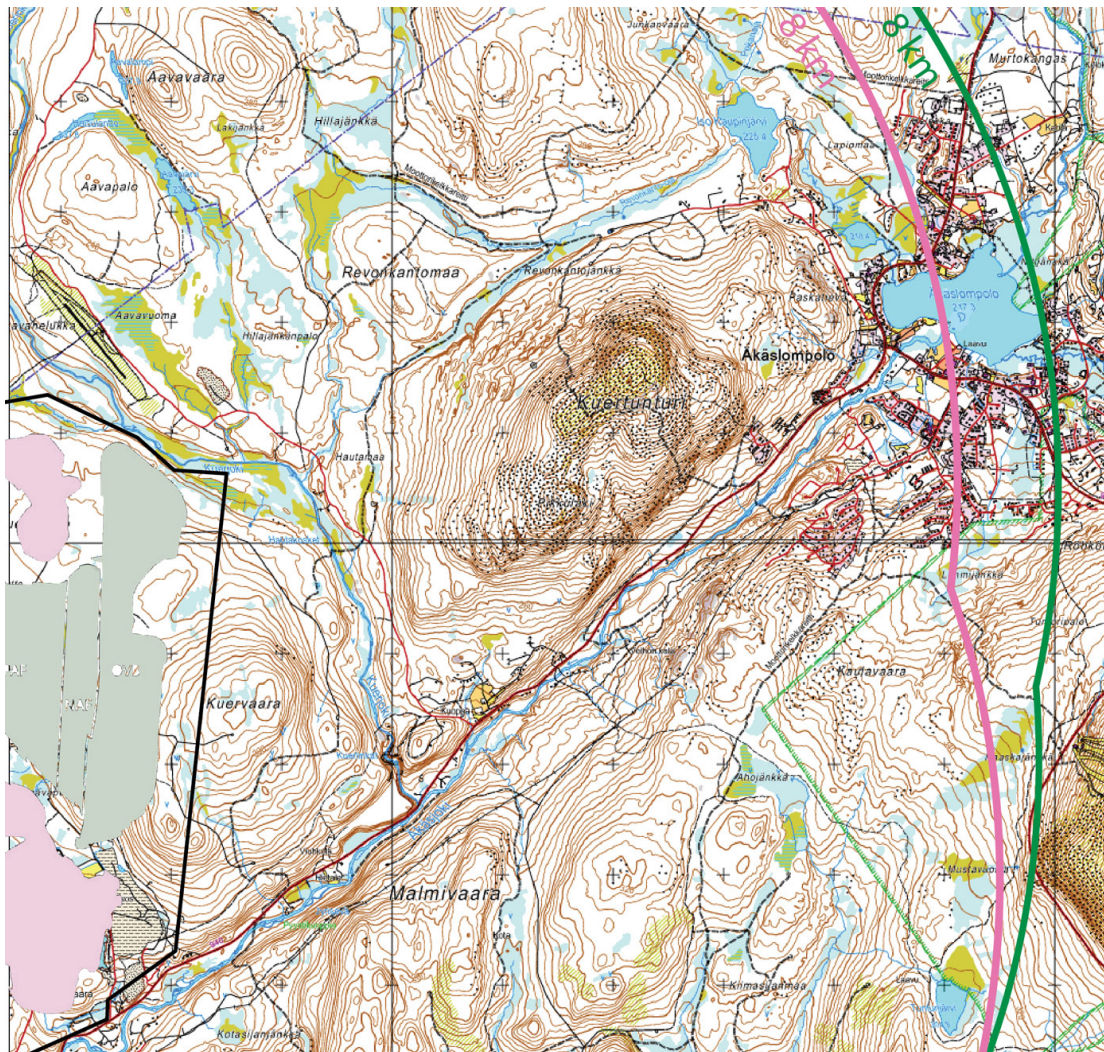
SVA-raportin tärkeimpiä lähtökohtia on "väestön määrittely" (SVA s. 41; YVA s. 601 "Vaikutusalue"). Määrittelyssä käytetään etäisyyteen perustuen kolmea luokkaa (suoria lainauksia eli kielilooppivirheet á la Pöyry / Northland Mines):

- Paikalliset asukkaat 0 – 3 kilometrin päässä pääasiallisesta teollisuusalueesta
- Paikalliset asukkaat 3 – 8 kilometrin päässä pääasiallisesta teollisuusalueesta
- Poronhoitajat jotka kuuluvat Muonion palikuntaan
- Asianomistajat monialaisessa yhteydessä Kolarin, Kittilän, Muonion ja Pajalan kunnissa, erityisesti matkailualalla. Asukkaat ilman suoraa vaikutusta arkeen >8 km teollisuusalueesta (YVA-selostuksessa tästä ryhmästä käytetään termiä *monisektoriset sidosryhmät*).

Äkäslompolon kylä on tässä etäisyyteen perustuvassa luokittelussa laitettu kategoriaan monisektoriset sidosryhmät. Tämä luokittelu on pöyristyttävä. Perusteita kyseiselle, erittäin tärkeälle, rajaukselle ei esitetä. Käytännössä rajausta tarkoittaa sitä, että Äkäslompolon kylä ja koko Ylläksen matkailukeskus käsitellään samassa luokassa esimerkiksi 70 kilometrin päässä sijaitsevan Levin matkailukeskuksen kanssa. Tai pyrkii tarkoittamaan, sillä kuten kuva 1 osoittaa, Äkäslompolon kylä on todellisuudessa alle 8 kilometrin päässä Hannukaisen kaivoksen pääteollisuusalueelta. Luokittelu on siis tältä osin jopa YVA-selostuksen omien kriteereiden mukaan väärä. Tämä rajausvirhe on niin suuri, että se vesittää suuren osan SVA-raportin annista.

Rajausvirhettä korostaa se, että SVA-raportissa (SVA s. 42) ja YVA-selostuksessa (YVA s. 602) olevat kartat ovat virheellisiä. Kartan keskipiste – kaivosalue – on pari kilometriä liikaa luoteessa. Näin näyttää siltä, että karttaan merkitty 3–8 kilometrin vaikutusalue ei ulotu lähellekään Äkäslompola. Tällä virheellä on kerrannaisvaikutuksia: esimerkiksi kaikki Ylläksen matkailua koskettavat asiat on painotettu ja luokiteltu väärin.

Äkäslompolon kylän tulisi olla johdonmukaisesti mukana SVA-raportin paikallisia asukkaita koskeissa tarkasteluissa ja osioissa. SVA-raportissa esitetyn väestömäärittelyluokan 3–8 kilometrin rajauksen tulisi olla vähintään 3–10 kilometriä. Näin koko Äkäslompolon kylä kuuluisi kyseiseen kategoriaan ja luokitus vastaisi paremmin kaivoksen suoraa vaikutusalueetta.

Kuva 1. Hannukaisen kaivoksen pääteollisuusalueen etäisyys Äkäslompolosta. Vihertävät alueet ovat sivukivikasoja ja pinkit avolouhoksia. Musta viiva on kaivosta ympäröivä aitaus. Kuvassa on kaksi 8 kilometrin kaarta. Vihreä kaari on yhteiskuvaaja, joka on laskettu kahdesta sivukivikasan reunapisteestä (Kuerjokea lähellä olevasta pohjoisesta nurkasta ja Kuervaaran huipun lounaispuolelta). Vaaleanpunainen kaari on mitattu Kuervitikon ja Laurinojan avolouhosten kylä lähinnä olevasta nurkasta. Kuten kuvasta näkyy, suurin osa Äkäslompolon kylästä on alle 8 kilometrin päässä kaivoksen pääteollisuusalueelta. Ympäristövaikutukset eivät tunne rajoja: koko Äkäslompolon kylä tulisi kuulua SVA-raportin kategorisoinnissa luokkaan 2 eli paikalliseen vaikutusalueeseen.

3.4.2. Taloudelliset vaikutukset

Kaivoksen vaikutuksia Ylläksen matkailuun ei YVA-selostuksessa ole otettu huomioon juuri lainkaan. Yksin tämä epäkohta on Äkäslompolon kyläyhdistyksen mielestä niin suuri, että perusteelliset lisäselvitykset Hannukaisen kaivoksen vaikutuksista matkailuun ovat välttämättömiä ennen kuin kaivoshanke voi edetä.

Ylläksen matkailuyhdistys ry:n lausunnossa on käsitelty kattavasti Hannukaisen kaivoshankkeen ja matkailun ongelmallista suhdetta. Ylläksen matkailuyhdistyksen lausunnossa olevat laskelmat ja lausumat koskettavat äkäslompololaisia mitä suurimmassa määrin. Äkäslompolon kyläyhdistys siis allekirjoittaa Ylläksen matkailuyhdistyksen lausunnon.

Lisäksi kyläyhdistys haluaa tuoda esiin muutamia YVA-selostuksessa olevia puutteita.

3.4.2.1. Kaivoshankkeen vaikutus matkailuun

Sosiaalisten vaikutusten arvioinnissa ei ole huomioitu kaivoksen vaikutusta matkailuun elinkeinona. Perustiedot matkailusta on tuotu esiin, mutta tietoa on sovellettu vähän.

Hyvä esimerkki löytyy YVA-selostuksen luvusta 14, joka käsittelee hankkeen toteuttamiskelpoisuutta. Siinä on hankkeen vaikutusta matkailuun käsitelty yhdessä kappaleessa, jossa on **45 sanaa** (YVA s. 673). Kaiken lisäksi sisältö on tautonomisen fraseologista: kierrätys on toki tätä päivää, mutta tässä yhteydessä samojen lauseiden toistaminen eri otsikoiden alla laskee uskottavuuden pakkasen puolelle.

Matkailun vaikutuksia arvioidessa ei ole hyödynnetty tutkimustuloksia, kuten DILACOMI-hankkeen kyselytutkimuksen tuloksia. Tutkimustulosten kautta olisi päästy eroon sekä YVA-selostusta että SVA-raporttia leimaavasta dualismista: *”Matkailuala saattaa kokea sekä positiivisia, että negatiivisia vaikutuksia kaivoshankkeesta.”* (esim. SVA s. 115

SVA-selostuksen vaakakuppi painuu positiivisen puolelle: *”Vaikutukset matkailualalle ovat todennäköisesti myönteisiä mutta on olemassa vaara että vaikutukset voivat mahdollisesti olla kielteisiä.”* (SVA s. 16)

Tämä johtopäätös vaatii perusteluita ja tutkimuksia tuekseen. Niitä selostuksessa ei esitetä.

Mahdollisten ongelmien korjaamisen YVA-selostus ja SVA-raportti eivät anna eväitä. Jotakin sentään mahdollisesti tulisi tehdä, jos asiat menevät huonoon suuntaan:

*Selvitysten ja jatkuvan tarkkailun tulosten pohjalta tulisi olla vuotuinen sidosryhmätapaaminen matkailualan kanssa. Mikäli tulokset viittaisivat matkailualaan negatiivisesti vaikuttaviin merkittäviin seikkoihin, **joitain** korjaavia toimenpiteitä tulisi suorittaa.”* (SVA s. 124)

Kaivoshankkeen suunnitelmien lähtökohtana on, että kaivoshankkeen matkailulle aiheuttamat ongelmat ratkaistaan tiedottamisella. Asia ilmaistaan läpinäkyvästi esimerkiksi SVA-raportin sivulla 124:

Ylläksen matkailualueen matkailun tason ylläpitäminen tai parantaminen edellyttää median hallintastrategiaa kattamaan keskustelut yleisessä perinteisen median ja sosiaalisen median keskusteluissa”

Kyläyhdistyksen mielestä tällainen ratkaisumalli on näin laajassa ja monisyisessä hankkeessa riittämätön. Kaivoksen aiheuttamia haittoja ei voi poistaa tiedottamalla – ja tänä päivänä esimerkiksi sosiaalisen median hallinta on mahdotonta. Ainoa sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä ratkaisumalli on estää haitat.

Eettisesti vielä kyseenalaisempaa on, että SVA-raportti syyttää kaivoshankkeen mahdollisesti matkailulle aiheuttamista haitoista jo etukäteen negatiivista mediajulkisuutta. Ikään kuin media aiheuttaisi kaivosteollisuuden ympäristöongelmat:

*”Olettaen, että ei tule odottamattomia vaikutuksia tai merkittävää negatiivista mediajulkisuutta, kuva luontoon liittyvästä matkailualueesta ei muutu merkittävästi. Negatiivisen mediajulkisuuden kumulatiivinen vaikutus saattaa **manipuloida** mahdollisten vierailijoiden ajattelua Ylläksen alueesta.” (SVA s 117)*

Tutkimukset ovat osoittaneet, että kaivoshankkeella on kielteisiä vaikutuksia matkailulle. Sen sijaan positiivisista vaikutuksista ei ole näyttöä. On vain konsultti- ja kaivosyhtiöiden oletuksia ja arvauksia. Tämä ei näy YVA-selostuksessa.

3.4.2.2. Tilastojen ajantasaisuus

YVA-selostuksen matkailun merkitystä koskevat tilastot ovat vanhoja. Jostain syystä tilastot matkailun merkityksestä ovat vuodelta 2008. Ajantasaisten tietojen käyttö avaa paremmin matkailun paikallistaloudellista merkitystä.

YVA-selostuksen mukaan Kolarin kunnan matkailun suora tulo oli vuonna 2008 64 miljoonaa euroa (YVA s. 340). Vuonna 2012 matkailun suora ja välillinen tulo Kolarin kunnassa oli noin 100 miljoonaa euroa (Kolarin kunnan hallintojohtaja Antti Määttä 19.11.2013).

3.4.2.3. Matkailuvaikutuksen kriteerit

SVA-luokittelussa käytetyt vaikutuksen suuruusluokituksen kriteerit ovat matkailun osalta mielivaltaisia. Hyvä esimerkki on YVA-selostuksen sivulla 605 oleva taulukko. Sen mukaan kaivoksen vaikutukset ovat **keskisuuria** kun: *”Vaikutukset ovat havaittavissa 2–8 kilometrin etäisyydellä kaivostoiminnoista. Merkittävä muutos matkailun tuloissa 11–20 %...”*

Kyläyhdistys kysyi useilta Äkäslompolon yrittäjiltä moisen muutoksen merkitystä (huomautus: kuten kuvassa 1 osoitettiin, Äkäslompolo kuuluu mukaan kyseiseen 2–8 kilometrin vaikutuspiiriin). Vastauksista kävi kautta linjan selville, että kyseinen muutos lopettaisi menestyvien yritysten toiminnan kaivoksen elinkaaren aikana.

Asiaa havainnollistava simppele laskelma: Oletetaan varovaisesti, että kaivoksen perustaminen vähentää matkailun vuosituloa 5 % vuodessa kaivoksen 17 vuoden elinkaaren aikana. Kaivoksen lopettaessa toimintansa matkailun vuositulosta olisi jäljellä vähän yli 40 %. Jos matkailun liikevaihto jatkossa odotetusti kasvaa, ero 0-vaihtoehtoon voi kaksinkertaistua.

YVA-selostuksessa mainitut **Suuret** vaikutukset lopettaisivat Äkäslompolon alueen matkailun muutamassa vuodessa. Sesongin aikaisten tulojen yli 12 % lasku tekisi matkailusta lyhyessä ajassa kannattamatonta. Kaivoksen elinkaaren aikana matkailun tulot laskisivat yli 80 %.

YVA-selostuksen kriteereillä mitattuna kaivoksen vaikutukset Äkäslompolon pääelinkeinoon olisivat siis kohtalokkaita.

3.4.2.4. Tapaus DILACOMI

Metla selvitti Ylläksen matkailijoiden suhtautumista Kittilän kaivokseen ja Hannukaisen kaivoshankkeeseen DILACOMI-tutkimushankkeessa. Hankkeessa tehdyn laajan kyselytutkimuksen raportti on mukana YVA-selostuksen liitteissä (liite 41), mutta sen tuloksia ei valitettavasti ole hyödynnetty SVA-raportissa eikä YVA-selostuksessa.

Kyselytutkimuksen mukaan 79,5 % Ylläksen matkailijoista arvioi Hannukaisen kaivoksen vaikuttavan kielteisesti tai erittäin kielteisesti Ylläksen vetovoimaan matkakohteena. Suomalaisista matkailijoista 37,8 % ja lähes puolet kansainvälisistä matkailijoista (49,3 %) arvioi halukkuutensa tulla Ylläkselle uudelleen vähenevän tuntuvasti tai jonkin verran. Äkäslompololaisten kannalta nämä luvut ovat pelottavan kielteisiä.

Kotimaisten matkailijoiden osalta luvuista tekee erityisen huolestuttavia se, että noin 90 % kyselyyn vastanneista on vierailut alueella yli kymmenen kertaa. Jos näistä vakiokävijöistä noin kolmannes vähentää kaivoksen takia käyntejään alueella, puhutaan sekä taloudellisesti että sosiaalisesti tärkeistä asioista, joiden kielteiset kerrannaisvaikutukset olisivat aluetaloudellisesti merkittäviä.

Kaivosyhtiön ja kaivosuskoisten suhtautuminen DILACOMI-tutkimukseen on käsittämättömän väheksyvä. Esimerkkejä:

*”Dilacom on **nollatutkimus**.... On sama asia kuin jos Espanjan aurinkorannalla makaavilta ihmisiltä mentäisiin kysymään **halutaanko** viereen kaivosta.”* (Northland Mines Oy:n ympäristö- ja turvallisuustava Joanna Kunttonen van 't Riet Kellokkaan YVA-tilaisuudessa 19.11.2013)

”En ottaisi Dilacomin tutkimusta kovin vakavasti. Kyselyä, joka on tehty Kittilän lentokentällä, ei voida pitää kovin luotettavana.” (Kansanedustaja Simo Rundgren keskustelussa Kolarin virastotalolla 4.3.2013)

Todellisuudessa kyselytutkimus on hyvin suunniteltu ja toteutettu. Aineistoa kerättiin laajalta alueelta Levin ja Ylläksen ympäristöstä. Vastauksia kertyi paljon, kaikkiaan 1703 kappaletta. Näin laaja aineisto tekee parantaa tutkimuksen luotettavuutta. DILACOMI-tutkimushankkeen tutkimuskaavakkeet ja -tulokset ovat julkisia ja siten kaikkien tulkittavissa.

Osana SVA-prosessia konsulttiyhtiö Pöyry lähetti 300:lle Muonion ja Kolarin asukkaalle kyselyn (SVA s. 43). Myös muilla asukkailla oli mahdollisuus osallistua kyselyyn täyttämällä julkisen kyselylomakkeen. Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa vaikutusten kriteereitä ja vaikutusten merkitystä. Kyselylomakkeen annista todetaan: *”... asukkaille ja yrittäjille osoitettujen kyselylomakkeiden **määrä oli riittävä** tuloksien käyttämiseksi SVA:n taustatietoina.”* (SVA s. 45)

Herää kysymys, kuka tekee nollatutkimusta – riippumaton, avoin tutkimusorganisaatio vai suppeaa tilaustyötä tekevä, hämärästi menetelmistään ja tuloksistaan raportoiva konsulttiyhtiö?

Huomautus: DILACOMI-tutkimuksessa **ei** kysytty, haluaako tutkimukseen vastaava Ylläksen viereen kaivosta. Ehkä olisi pitänyt...

3.4.2.5. Tapaus Kontiki Saga Reisen

Edellä mainitut, matkailun kannalta huolestuttavat, DILACOMI-hankkeen tutkimustulokset eivät ole irti todellisuudesta. Tätä todistaa esimerkiksi ”tapaus Kontiki Saga Reisen”.

Viimeisten vuosien aikana sveitsiläisistä on tullut yhä tutumpi näky Äkäslompolon kylänraitilla ja Ylläksen laduilla. Sveitsiläisten määrä on kasvanut vuosi vuodelta. Alppimaan kansalaisten osuus kansainvälisten matkailijoiden alueelle tuomista tuloista on kasvanut sitä myöten. Vuonna 2013 sveitsiläisiä on yöpynyt Ylläksellä lähes yhtä paljon kuin brittejä, jotka ovat pitkään olleet yöpymistilastojen kärjessä.

Kontiki Saga Reisen on suuri sveitsiläinen matkanjärjestäjä, joka on erikoistunut luontomatkailuun. Kontiki Saga Reisen myy esimerkiksi matkoja eri puolille Suomea ja Skandinaviaa. Suurin osa Äkäslompolon sveitsiläisistä matkailijoista on Kontiki Saga Reisen asiakkaita.

Kontiki Saga Reisen johtajan Bruno Bisigin kanta Hannukaisen rautakaivoshankkeeseen on yksiselitteisen kielteinen. Hänen mukaansa Kontiki Saga Reisen toiminta perustuu kestävään luontomatkailuun. Äkäslompolo sopii tällä hetkellä yhtiön konseptiin erinomaisesti, mitä osoittaa matkakohteen suosion nopea kasvu. Jos Hannukaisen kaivos perustetaan, tilanne muuttuu. Johtaja Bisig ei näe Kontiki Saga Reisen voivan jatkaa toimintaansa Hannukaisen kaltaisen suuren rautakaivoksen naapurissa. Kaivoksen perustaminen siis tarkoittaisi Kontiki Saga Reisen lopettavan matkojen järjestämisen Äkäslompoloon. Johtaja Bisig on antanut luvan oman ja yhtiönsä nimen käytölle tässä Hannukaisen kaivoshankkeeseen liittyvässä lausunnossa.

Kansainvälisille matkanjärjestäjillä on vaihtoehtoja – jos yksi kohde ei miellytä, etsitään toinen. Tämän vuoksi Kontiki Saga Reisen poistuminen Äkäslompolosta tuskin jää yksittäistapaukseksi.

Kyse on tärkeästä asiasta. Pelkästään Kontiki Saga Reisen vetäytymisellä olisi merkittävä vaikutus Äkäslompolon yrityselämään. Ulkomaalaisille matkustajille kertyi yhteensä 34 000 yöpymisvuorokautta Äkäslompolon suurimman majoituspalvelun, Destination Laplandin, vuokraamissa kiinteistöissä 1.12.2012–1.12.2013 välisenä aikana. Näistä Kontiki Saga Reisen osuus oli 10 000 eli 30 %. Näin merkittävän asiakkaan poistuminen heijastuisi koko tunturikeskuksen elämään. Majoituspalveluiden lisäksi sveitsiläisten poistuminen vaikuttaisi negatiivisesti esimerkiksi kauppoihin, hiihtokeskuksiin, erikoisliikkeisiin sekä kuljetus-, siivous- ja ravintolapalveluihin.

3.4.2.6. Kaivoksen ns. positiiviset vaikutukset matkailuun

YVA-selostuksessa tuodaan usein esiin (sama lause ”*Kaivoshankkeen tuoma hyöty matkailulle on kausivaihtelun tasapainottaminen.*” toistuu ainakin YVA-selostuksen sivuilla 599, 662 ja 673), että kaivoshankkeesta on hyötyä matkailun kausivaihtelun tasapainottamisessa. Väitettä ei ole perusteltu. Ei laskelmia, ei kyselytutkimuksia – ei edes perusteltuja arvioita. YVA-selostuksen hypoteesin mukaan kaivoksen myötä kiinteistöjen omistajat, ravintolat, kaupat ja muut palvelut saisivat merkittäviä ympärivuotisia lisätuloja.

Äkäslompolon kyläyhdistys on sitä mieltä, että YVA-selostuksessa esiin tuotua kaivoksen matkailun kausivaihtelun tasapainottavaa vaikutusta ei ole merkittävässä määrin olemassa. Syy tähän löytyy Ylläksen matkailun rakenteesta ja matkailijamääristä: sesonkina Ylläksellä majoittuu yli 20 000 ihmistä. Äkäslompolon palvelut on rakennettu sesonkien mukaan.

Vaikka kaikki Hannukaisen kaivoksen työntekijät muuttaisivat Äkäslompoloon, tämä perusrakenne ei muuttuisi. Sama pätee myös asumiseen: ulkopuolella sesonkien asuntoja on hyvin saatavissa, mutta sesonkeina kylä on täynnä. Ympärivuotisia asuntoja ei siis välttämättä ole markkinoilla. Paitsi jos kaivos tyhjentää matkailukylän...

Äkäslompolon asukasluku kasvaa matkailun ansiosta vauhdikkaasti (taulukko 1). Muutamassa vuodessa matkailu tekee sen, mitä YVA-selostus lupaa kaivoksen positiiviseksi vaikutukseksi: tasaa matkailun kausivaihtelua. Kaivoshanke vaarantaa tämän kehityksen.

Joka tapauksessa kaivoksen negatiiviset vaikutukset ovat niin suuria, että mahdolliset matkailun kausivaihtelua tasapainottavat tekijät ovat merkityksettömiä.

3.4.2.7. Vaikutukset investointeihin

YVA-selostuksen mukaan hankkeella on merkittävä negatiivinen vaikutus kiinteistön omistajiin 3 kilometrin säteellä kaivosalueella (esim. YVA s. 662). Sen sijaan yli 3 kilometrin päässä olevien kiinteistön omistajien hankkeella arvioidaan olevan positiivinen vaikutus. *”Vaikutukset paikallisiin kiinteistön omistajiin yli kolmen kilometrin etäisyydellä hankealueesta arvioidaan sen sijaan positiivisiksi, kun mm. matkailuyrityksiin vaikuttavat **haitalliset ympäristövaikutukset loppuvat** etäisyyden kasvaessa ja **positiiviset vaikutukset korostuvat.**”* (YVA s. 607 ja s. 663). Tätä arviota on vaikea ymmärtää. Varsinkin kun YVA-selostuksen sivulla 663 olevassa taulukossa arvioidaan – vieläpä kahteen kertaan – hankkeella olevan negatiivisia vaikutuksia lomamökin omistajiin 3–8 kilometrin etäisyydellä hankealueesta. Tässä kohtaa on hyvä muistaa, että rajausvirheen (kuva 1) vuoksi Äkäslompolon kiinteistöt eivät ole mukana tässä arvioinnissa.

Äkäslompolon kyläyhdistys arvioi, että mm. matkailun imagohaittojen takia kaivoshankkeen vaikutukset paikallisiin kiinteistön omistajiin ovat kielteisiä vähintään 12 kilometrin etäisyydellä hankealueesta. Todennäköisesti kielteinen vaikutus ulottuu Ylläsjärvelle asti. Tämä tulisi ottaa huomioon kaivoshankkeen taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa.

Jos Hannukaisen kaivoshanke toteutuu, niin Äkäslompolon kyläyhdistys on huolissaan kaivoksen alle jäävän Hannukaisen kylän ja kylälaisten kohtalosta. Hannukainen on toiminnallisesti osa Äkäslompoloa ja kylillä on pitkä, yhteinen historia. Huolta lisää pelko siitä, ovatko kaivosyhtiön kiinteistöjen lunastukset markkinahintaisia.

Investointien arvosta esitetään SVA-raportissa toisenlainenkin arvio: *”Matkailualan liikevaihto voi kokea lievää laskua, mutta ala tulee todennäköisesti toipumaan mahdollisesta imagon merkityksestä. **Investointien arvot eivät todennäköisesti romahda.**”*

Tämä arvio avaa huolestuttavia näkökulmia Äkäslompoloon investoineille ihmisille ja yrityksille.

3.4.2.8. Kaivoshankkeen taloudellisten vaikutusten arviointi

Hankkeen alue- ja paikallistaloudellisia hyötyjä on YVA-selostuksen perusteella vaikea arvioida. Ylimalkaisuus leimaa tämänkin aihepiirin käsittelyä. YVA-selostuksen taustasenteena vaikuttaa olevan: *”rakennetaan kaivos; tulee töitä ja seutukuntaa vaurastuu; mahdolliset ongelmat ovat niin pieniä, että ne ratkaistaan **mahdollisuuksien mukaan** parhaalla tekniikalla ja läpinäkyvällä tiedottamisella.”*

Hannukaisen kaivoksen kannattavuuslaskelmista on vähän tietoja. Ilmeisesti kannattavuusselvityksen (DFS) tekemisessä on ongelmia. Osasy sataa löytyä maailmanmarkkinoilta: monet asiantuntijat povaavat raudan hinnalle rajua laskua lähivuosina. (Esim. *”Rautamalmi hinta voi puolittaa huipustaan ylikapasiteetin vuoksi.” tekniikka&talous 16.11.2013*). Vielä pari vuotta sitten kukoistanut rautakaivosbisnes taistelee nyt olemassaolostaan. Toisin on matkailun laita, se on viime vuosina säilynyt elinvoimaisena jopa heikkojen suhdanteiden aikana.

Äkäslompolon kyläyhdistyksen mielestä kaivoshankkeen talous- ja työllisyyslaskelmista perusteinen tulisi tiedottaa läpinäkyvästi. Laskelmat täytyy ulottaa ainakin kymmenen vuotta kaivoksen elinkaarta kauemmaksi. Laskelmissa täytyy ottaa huomioon kaivoshankkeen vaikutukset matkailulle. Vasta tämän jälkeen on mahdollista arvioida kaivoshankkeen vaikutuksia paikallis- ja aluetalouteen.

3.4.2.9. Kompensatiot – tapaus Velhon Kota

Ylläksen latuverkosto on globaalissa mittakaavassa ainutlaatuisen hyvä. Äkäslompolon lähellä on monta tunnelmallista latukahvilaa, jotka ovat oleellinen osa Ylläksen hiihtäjän paratiisi-imagoa. Kaivoshanketta lähinnä sijaitsee Velhon Kota, joka on yksi suosituimmista latukahviloista. SVA-raportin sivulla 85 käsitellään Velhon Kotaa:

”Noin kuuden (todellisuudessa matkaa on vain 4 km) kilometrin päässä kaivosalueelta sijaitsee latukahvila nimeltään Velhon Kota. Kahvila on auki talvella sesongin aikana. Jos pöly- ja melupäästöt heikentävät merkittävästi Velhon Kodan latukahvilan käyttömahdollisuuksia, on kaivostoimintojen aiheuttama vahinko korvattava. Tällä hetkellä pöly- ja melumallinnus ei näytä vaikutusten yltävän Velhon Kotaan saakka. Korvaaminen tapahtuisi vain jos tarkastelu osoittaa että vahinko on tapahtunut. Velhon Kodan latukahvilan vierailijoiden määrän arvioimiseksi Velhon Kodan läheisille hiihtoladuille tulisi asentaa vierailijalaskurit ennen rakentamismatkaa, alkaen talvella 2012.”

Edellä mainittu korvauskäytäntö on askel oikeaan suuntaan. Käytäntö täytyy siirtää suurempaan mittakaavaan. Jos Velhon Kodan latukahvilan käyttömahdollisuudet heikentyvät merkittävästi, on tapahtunut asioita, jotka vaikuttavat koko Ylläksen matkailukeskukseen. Mahdollinen pölyvahinko tuskin rajautuu ainoastaan Velhon Kodan lähistön laduille. Vaikka näin erikoisesti kävisi, niin imagohaitta on koko Ylläksen matkailukeskusta koskeva. Imagoasiat ovat herkkiä. Yksi kaivospölykerros Ylläksen laduilla voi tuhota vuosikymmenien imagon rakentamisen ja haitata alueen matkailua vuosikausia.

Äkäslompolon kyläyhdistyksen mielestä **kaivoshankkeesta vastaavan tahon on sitouduttava korvaamaan täysimääräisesti kaivostoiminnan matkailulle aiheuttamat todistetut haitat**. Todisteena voidaan käyttää esimerkiksi alueen kävijämäärien kehitystä, yritysten liikevaihtoa ja yhteisöveroja sekä työllisyystilastoja. Metsähallitus mittaa Ylläksen alueen kävijämääriä kattavasti jo nyt.

3.4.3. Vaikutukset paikallisyhteisöön

YVA-selostuksessa viitataan paikallisen väestörakenteen olevan vinoutuneen ikääntyneeseen suuntaan (esim. YVA s. 617). Selostuksen mukaan ikärakenne muuttuu tasapainoisemmaksi kaivoshankkeen myötä. Kaivoksen sulkemisen jälkeen ongelmat palaavat: *”Kaivostoiminnan loputtua todennäköisesti iso osa työntekeijöistä muuttaa hankealueelta pois. Tämän myötä väestön sosiaalinen käyttäytymisrakenne muuttuu ja esimerkiksi riskit sosiaalisille ongelmille kasvavat. Esimerkiksi matkailutoiminnoilla on tärkeä rooli elinolosuhteiden tasapainottamisessa.”* (YVA s. 617)

Matkailun roolia kaivostoiminnan jälkeisessä elämässä korostetaan hankesuunnitelmissa. Niissä ei tuoda esiin sitä edellä esitettyä realistista mahdollisuutta, että kaivoshanke on kuihduttanut alueen matkailuelinkeinon. Matkailun jälleenrakennus olisi noissa olosuhteissa vuosikymmenien työ. On siis toiveajattelua esittää matkailun olevan nykyisen kaltainen alueen talouden veturi kaivostoiminnan loputtua.

Äkäslompolon kylän väestörakenne ei ole vinoutunut. Matkailun myötätuuli näkyy konkreettisesti asukasluvussa ja väestön ikärakenteessa. Viimeisten kymmenen vuoden aikana kylän väkiluku on kasvanut lähes 50 %. Asukasluvun kasvua korostaa se, että Suomessa on eletty taloudellisen taantuman aikaa.

Äkäslompolon päiväkodissa ja koulussa on enemmän lapsia kuin koskaan. Tunturikeskuksen alakouluissa (Kurtakko 35 oppilasta ja Äkäslompolo 65 oppilasta) on nykyisin lähes saman verran oppilaita kuin Kolarin keskuskoulun kuudella ensimmäisellä luokalla (104 oppilasta).

Matkailukylästä kaivoskyläksi muuttuminen vaarantaisi Äkäslompolon yhteisön kehittymisen. Äkäslompolossa asutaan puhtaan luonnon, hyvien palveluiden ja kotoisan yhteisön vuoksi. Jo nyt useat kyläläisperheet ovat ilmoittaneet muuttavansa pois, jos kaivoshanke toteutuu. Monen äkäslompololaisen identiteettiin ei sovi kaivoksen naapurissa asuminen. Pelkästään tätä kautta yhteisö muuttuisi.

Muutos vaikuttaisi myös matkailuun. Ihmiset ovat osa Äkäslompolon matkailun vetovoimaa. Ajan saatossa matkailijoiden ja kyläläisten väliset asiakassuhteet ovat kehittyneet tuttavallisiksi. Monelle lomalaiselle on tärkeää käyttää vakiopalveluita – ja asioida tuttujen kyläläisten kanssa. Väärtiperinne elää edelleen tunturikylässä. Kaivoshankkeesta johtuva poismuutto katkaisisi näitä siteitä ja pienentäisi täten Äkäslompolon matkailullista vetovoimaa. Kyläyhteisön muutoksilla on myös taloudellisia heijastusvaikutuksia, joita ei YVA-selostuksessa käsitellä.

3.4.4. Virkistyskäyttö

YVA-selostuksessa on aliarvioitu kaivoshankkeen vaikutuksia alueen virkistyskäyttöön. Ongelmia nähdään vain kaivoksen välittömässä läheisyydessä: *”Kaivoshankkeen pääasialliset virkistyskäyttöön kohdistuvat vaikutukset keskittyvät suojavyöhykkeen alueelle. Koska vakituisten asukkaiden ja lomamökkien kiinteistöt suojavyöhykkeiden sisältä tullaan lunastamaan, kohdistuu suhteellisen pieneen ihmismäärään vaikutuksia. Toisaalta kaivostoiminnoista voi aiheutua häiritsevää vaikutusta lähialueen virkistyskäytölle mm. melun takia. Suurin osa virkistystoiminnoista on mahdollista sijoittaa jonnekin muualle.”* (YVA s. 611)

SVA-raportissa todetaan peräti: **”Virkistysarvo ei putoa dramaattisesti, koska kaikki virkistystoiminnot voidaan suorittaa jossain muualla.”** (SVA s. 83)

Sama asia, toinen ilmaisu: *”Hankkeen lähialueen virkistyskäyttö voi hieman vähentyä tai häiriintyä hankkeen myötä, mutta virkistyskäyttöä voi helposti kohdentaa muille vastaaville alueille.”*

Kirjaimellisesti ottaen tämä toki pitää paikkansa. Ei Ylläksen alueella – tai sinänsä koko Lapissa – ole sellaisia virkistystoimintoja, joita ei voisi suorittaa muualla. Saman logiikan mukaan voisi toisaalta Hannukaisen kaivoshankkeen siirtää suoritettavaksi jossain muualla, rautavarantoja maailmassa riittää.

Kaivosalue itsessään on niin suuri, että sen poistuminen virkistyskäytöstä vaikuttaa paikallisten asukkaiden luontaiselinkeinoihin ja mahdollisuuksiin nauttia luonnonantimista.

Kaivosalueen suojavyöhykkeen virkistyskäyttö muuttuu dramaattisesti. Vaikka alueen asukkaat pakkosiirretään, niin suojavyöhykkeellä virtaavaa Äkäsjokea ei voi siirtää. Esimerkiksi vyöhykkeellä sijaitsevat idylliset ns. ”Hannukaisen mutkat” ovat Äkäsjoen parhaimpia ja suosituimpia kalastuspaikkoja. Kaivosalueelta tuleva melu ja pöly vaikuttavat Hannukaisten mutkien ja koko Äkäsjoen virkistyskäyttöön.

Äkäsjoen suosio melontakohteena on kasvussa. YVA-selostuksen mukaan joki on räjäytysten aikaan ”suljettava” ja mahdolliset melojat tai kalastajat poistettava vaaravyöhykkeeltä.

Äkäslompolon kyläyhdistyksen mielestä esimerkiksi Äkäsjoen virkistyskäyttöä on paikallisella tasolla mahdoton kohdentaa **”muille vastaaville alueille”**. Joki itsessään on ainutlaatuinen. Vesillä liikutaan yleensä myötävirtaan. Hannukaisesta ylävirtaan on pitkiä koskijaksoja, joita on lähes mahdoton esimerkiksi meloa ylös. Räjäytyksen varoalue katkaisee melojan taipaleen ja estää näin Äkäsjoen virkistyskäytön.

Asialla on myös taloudellista merkitystä. Ylläksen alueen kesämatkailun kehittämiseen panostetaan jatkuvasti. Kalastus ja melonta ovat oleellinen osa kesämatkailua ja Äkäsjoki alueen tärkein virkistysvesistö. Yhteiskunta ja paikalliset yrittäjät ovat panostaneet vesistöihin esimerkiksi Ylläksen kalaparatiisi -hankkeen muodossa. Kaivoshankkeella on siis kesämatkailuun merkittävä kielteinen vaikutus.

Entä sitten kauempana kaivosalueesta?

”Yli 3 km:n etäisyydellä hankealueesta asuville paikallisille asukkaille ja lomamökin omistajille hankkeesta koituu melko vähän virkistyskäytöllistä haittaa, sillä ympäristövaikutukset ovat etäisyyden kasvaessa lieviä.” (YVA s. 611)

Haitat ovat suhteellisia. Luonnontilaisen kaltaisessa ympäristössä ”lievät” haitat voivat olla merkittäviä. Kaivoshankkeen mielestä lievät haitat voivat matkailijoiden mielestä olla merkityksellisiä ja tätä kautta vaikuttaa matkailuelinkeinoon. Lisäksi pölyä voi levitä kerralla luontoon hallitsemattomasti. Tällaisessa tilanteessa pöly voi haitata hiihtoa ja laskettelua koko Yllästunturin alueella.

Kaivoshanke vaikuttaa Äkäsjoen lisäksi kielteisesti useaan Äkäslompolon ympäristön virkistyskohteeseen. Näitä kohteita on mahdoton siirtää muualle. Kyse on valtakunnallisen tason nähtävyyksistä, joilla on suuri merkitys Ylläksen alueen matkailulle. Kaivoshankkeen myötä näiden kohteiden käyttö todennäköisesti vähentyisi merkittävästi.

Kaivoshanke vaikuttaa kielteisesti retkeilyyn ainakin seuraavilla paikoilla:

- Pakasaivo. Ainutlaatuinen rotkojärvi, joka on myös saamelaisten vanha palvospaikka. Kulttuurihistoriallisesti merkittävä kohde. Lyhin reitti Pakasaivolle kulkisi jatkossa aluksi kaivostietä, mikä laskisi kohteen vetovoimaa. Lisäksi melu- ja pölyhaittoja. Pakasaivon lähellä sijaitsee Kirkkopahta, toinen kulttuurihistoriallinen nähtävyys. Nämä kohteet on käsitelty YVA-selostuksessa, mutta niiden virkistyskäyttömerkitystä on aliarvioitu.
- Kuerlinkat. Kaksi Kuerjoessa olevaa komeaa putousta, jotka ovat myös kulttuurihistoriallisesti arvokkaita. Sijaitsevat kaivosalueen kupeessa. Suuria pöly- ja meluhaittoja. Terveydellisiä riskejä.

- Kuertunturi. Yksi seitsemän tunturin kylän tuntureista. Suosittu päiväretkikohde sekä kesällä että talvella. Valosaastetta. Maisemahaittoja. Melu- ja pölyhaittoja.
- Kiuaskero. Komeiden vanhojen metsien ympäröimä Kiuaskero on päiväretkikohde, jonka suosio on kasvussa. Kiuaskero on myös kulttuurihistoriallisesti merkittävä: se on yksi UNESCO:n maailmaperintöluetteloon hyväksytyn Struven ketjun mittauspisteistä. Valosaastetta. Maisemahaittoja. Melu- ja pölyhaittoja.

Luonnonantimien keräilylle kaivoshanke on merkittävä uhka. Kaivosalueen ympäristöön tulee leviämään raskasmetalleja ja niiden mukana kemiallisesti myrkyllisiä radioaktiivisia aineita. Vaikutusalueen suuruutta ja aineiden määriä on YVA-selostuksen perusteella mahdoton arvioida. Esimerkiksi Talvivaarassa raskasmetallijäämiä on löydetty sammalista kymmenien kilometrien säteelle kaivosalueesta. Tilannetta pahentaa se, että YVA-asiakirjoissa toimintajärjestys on selvä: ensin kaivostoiminta, sitten ympäristö: *”Mitä tulee luonnonantimiin, melu- ja pölypäästöjen minimointi on tarpeen aina kun mahdollista.”* (SVA s. 85)

Kyläyhdistyksen mielestä YVA-selostuksessa aliarvioidaan kaivoshankkeen virkistystoiminnalle aiheuttamia haittoja ja niiden korvaamista: *”Virkistystoiminnalle kohdistettavat kompensatiotoimet jäävät todennäköisesti vähäisiksi. Seurantatoimia tarvitaan kuitenkin todennäköisesti koko kaivoksen elinkaaren ajan.”* (YVA s. 611)

Virkistys- ja matkailukäyttö kulkevat Äkäslompolon alueella usein käsi kädessä. Tämän vuoksi virkistystoiminnalle kohdistettavia kompensatiotoimia on tarkasteltava sekä paikallisväestön että matkailun yritystoiminnan kautta. Kuten edellä on todettu (luku 3.4.2.9), kaivoshankkeen matkailulle aiheuttamat haitat on korvattava.

3.4.5. Puutteet vuorovaikutusprosessissa

Kaivoshankkeen vuorovaikutusprosessissa on pahoja puutteita. Äkäslompololaisten osalta tämä alkaa jo siitä, että kyläläisillä ei ole ollut edustajaa kaivoshankkeen ohjausryhmässä. Kylän äänen puuttumisen täydentää se, että edes Äkäslompolon loma-asuntojen omistajilla ei ole ollut edustajaa ohjausryhmässä (esim. Ylläksen ystävät ry).

Demokratian ja aidon osallistamisen puuttumisesta kertoo jo lähtökohta: kaivoshankkeen tiimoilta on tehty useita kyselytutkimuksia, mutta yhdessäkään ei ole kysytty: ”pitäisikö Hannukaiseen rakentaa kaivos vai ei?” Kun kysymyksenasettelu on: ”millainen kaivos Hannukaiseen tulisi rakentaa?”, on peruskysymys jo ohitettu. Ei ole olemassa ehkä-kaivosta – kaivos joko rakennetaan tai ei rakenneta. Kysymyksenasettelulla luotiin paikalliselle käsitys: *”asia on jo päätetty; sopeutukaa; tehkää parhaanne yksityiskohtien kanssa; toivokaa, että hanke menee hyvin.”*

Äkäslompolon kyläyhdistys selvitti kyselytutkimuksella kylälaisten peruskannan kaivoshankkeeseen. Kysymyksenasettelu oli yksinkertainen: ”Hannukaiseen kaivos; kyllä vai ei?” Kysely lähetettiin tekstiviestinä 162:lle äkäslompololaiselle. Lisäksi asiaa kysyttiin anonyymisti alakoulun 40 oppilaalta.

Tulokset: 169 vastausta; 2 päättämätöntä; 15 kaivoksen puolesta ja 152 kaivosta vastaan. Noin 90 % äkäslompololaisista siis on sitä mieltä, että Hannukaiseen ei tulisi rakentaa kaivosta.

Äkäslompololaiset eivät tarvitse kaivosta eikä kaivos äkäslompololaisia. Kyseessä on siis pakkoavioliitto, jonka ennuste on huono.

Kaivoshankkeen vuorovaikutusprosessi on epäonnistunut myös siksi, että kaivosyhtiön paikallistason sosiaalinen luotettavuus on hankkeen edistyessä muuttunut yhä kyseenalaisemmaksi, kuten luvussa 2.2. kerrottiin. Tiivistys: yleisötilaisuuksissa kaivosyhtiön edustajat aliarvioivat osallistujia/yleisöä. He jättivät vastaamatta hankaliin kysymyksiin, vastaavat kaivosmyönteisillä osatotuuksilla tai ovat tietämättömiä/epärehellisiä.

Kaivosyhtiön edustajien asenne näkyy myös sanattomassa viestinnässä. Esimerkiksi ”tyhmille” kysymyksille virnuillaan ja hymähdellään. Merkitsevät katseet, kulmakarvojen kohottelu ja kärsimätön sormirummuttelu tulevat myös yleisötilaisuuksissa tutuiksi. YVA-selostuksen esittelytilaisuudessa kaivosyhtiöläiset panostivat oheistoimintoihin, esimerkiksi räpläsivät älypuhelimiaan. Kaivosyhtiön sanaton viesti on: *”Kaivos tulee oli mikä oli. Pidetään tämä tilaisuus pois, koska on pakko. Eihän tällä mitään merkitystä ole.”*

Tämä viesti on mennyt myös perille. Äkäslompololaiset ovat kokeneet itsensä voimattomiksi kaivoshankkeen suhteen. Vasta viimeisen vuoden kuluessa kyläläiset ovat aktivoituneet kertomaan mielipiteensä.

3.5. Terveysvaikutukset

YVA-selostuksessa todetaan kaivoshankkeen lähes kaikkien mahdollisten terveysvaikutusten olevan suojavyöhykkeen ulkopuolella vähäisiä. Perustelut liittyvät pääasiassa pölymallinnuksiin, joiden uskottavuus kuitenkin on, kuten luvussa 3.1. todettiin, kyseenalainen. Tämän ja muiden kaivoshankkeeseen liittyvien terveysriskien vuoksi Äkäslompolon kyläyhdistys esittää huolensa kaivoshankkeen haitallisista pitkäaikaisvaikutuksista paikallisväestöön.

Kyläyhdistyksen tärkeimmät huolenaiheet liittyvät radioaktiivisiin aineisiin, pohjavesiin ja haitallisten aineiden kertymiseen luontoon sekä luonnonantimiin.

3.5.1. Suorat vaikutukset

YVA-selostuksessa ei käsitellä radioaktiivisten aineiden terveysvaikutuksia. Tämä on kyläyhdistyksen mielestä vakava puute, koska tutkimukset ovat osoittaneet radioaktiivisuuden olevan suurimpia kaivostoimintaan liittyviä ympäristö- ja terveysriskejä. Säteilyä enemmän ongelmia aiheuttavat uraanin ja sen tytäraineiden (esim. torium, radium, polonium ja radioaktiivinen lyijy) kemiallinen myrkyllisyys.

Hannukaisen malmissa on uraania noin 2,5 kertaa enemmän kuin Suomen kallioperässä keskimäärin. Korkeimmat Hannukaisesta mitatut pitoisuudet (159 ppm) ovat 15 kertaa alueen keskimääräisiä pitoisuuksia korkeampia ja esimerkiksi yli kuusi kertaa suurempia kuin Talvivaaran keskimääräiset pitoisuudet.

Tämä on kyläyhdistyksen mielestä huolestuttavaa, varsinkin kun Northland Mines Oy on salaperäinen uraania koskevissa asioissa. Kuten luvussa 2.2. todettiin yhtiö vääristää ja vähättelee uraania koskevia tietoja. Tämä pätee myös YVA-selostukseen, jossa lähinnä kerrotaan vain perustiedot taustasäteilystä, uraanista ja sen radioaktiivisista tytäraineista.

Äkäslompolon kyläyhdistyksen mielestä YVA-selostuksessa ei ole kattavasti huomioitu radioaktiivisten aineiden ja raskasmetallien leviämistä kaivospölyn mukana. Erityisen huolestuttavaa tästä tekee se, että kaivoshankkeen pölymallinnukset eivät ole uskottavia. Kyläyhdistys on huolissaan sekä kaivoksen työntekijöiden että kaivoksen vaikutusalueella

asuvien terveydestä. Kasvanut syöpäriski, hengitystiesairaudet, lisääntymisongelmat – siinä muutamia Hannukaisen kaltaisiin kaivoksiin liittyviä terveysriskejä.

Huolta lisää se, että tuoreen tutkimuksen mukaan Pohjois-Ruotsin kaivospaikkakuntien ilmanlaatu on huonompi kuin Tukholman. Nykytilanteessa puhdas ilma on yksi Äkäslompolon vetovoimatekijä. Muutos ”terveellisestä” tunturikylästä puolisaastuneeksi kaivoskyläksi olisi dramaattinen. Puhdas ilma on myös sosiaalisesti merkittävää, monet ovat muuttaneet Äkäslompoloon päästäkseen pois kaupunkien ilmansaasteista.

3.5.2. Epäsuorat vaikutukset

Kaivospölyn mukana luontoon leviää terveydelle haitallisia aineita. Pölyn mukana levinneet radioaktiiviset aineet ja raskasmetallit kertyvät luontoon ja rikastuvat ravintoketjuissa.

Pölyä syntyy vain kaivostoiminnan aikana. Kaivoshankkeen ympäristöongelmat jatkuvat kuitenkin pitkään, sillä sivukivikasoista ja rikastusaltaasta liukenee myrkyllisiä aineita vuosituhansien ajan. Esimerkiksi urania ei saada kallioperästä talteen edes uraanikaivoksilla. Yli 80 % uraanista jää louhittuun kiviainekseen ja vapautuu ajan saatossa ympäristöön.

YVA-selostuksessa suurimmat terveysongelmat liittyvät vesistöihin: pintavesien osalta elohopean kertymiseen kaloihin ja pohjaveden pilaantumiseen (YVA s 13). Pohjavesien osalta ratkaisumalli on yksinkertainen: ei käytetä pilaantuneita pohjavesiä.

Kyläyhdistyksen mielestä tämä on edesvastuutonta. Kaivostoiminnan vaikutuksia alueen pohjavesien muutoksiin ei tunneta. Kaivostoiminta voi muuttaa vallitsevia virtauksia. Kuka valvoo kattavasti pohjavesien laatua laajalla hankealueella ja miten mahdollisiin ongelmiin reagoidaan ajoissa?

Kyse ei ole vain muutamasta kaivosta tai edes Äkäslompolon vedenlaadusta: pohjavesien mukana ympäristömyrkyt voivat levitä ja aiheuttaa kertyessään yllättäviä ongelmia.

YVA-selvityksessä ei kyläyhdistyksen mielestä arvioida kaivoksen terveyshaittoja kokonaisvaltaisesti. Ongelmakohtia esitellään, mutta ongelmia ei summata. Ihminen on ravintoketjun huipulla – äkäslompololaiset siis tulevat sukupolvien ajan nauttimaan kaivoshankkeen kattauksesta: metallimustikkaa, elohopea-ahventa, säteilyporoa – siinäkö Äkäslompolon tulevaisuuden ruokalistaa?

3.6. Muut vaikutukset

3.6.1. Liikenne

Kyläyhdistyksen lausunnossa tarkastellaan liikennettä ainoastaan seututie 940 kohdalta, eli väliltä Äkäsjokisuu–Äkäslompolo. Tie välillä Äkäsjokisuu–Hannukainen on 7 metriä leveä, kumpuileva ja loivasti mutkikas. Tieosuudella on myös sangen pitkiä suoria. Hannukaisista Äkäslompoloon tie 940 muuttuu 6,5 metriä leveäksi. Myös tien luonne muuttuu: osuudella on tiukkoja mutkia, lyhyitä suoria ja jyrkkiä mäkiä.

YVA-selostus kertoo keskimääräisen vuorokausiliikenteen olevan tällä hetkellä välillä Äkäsjokisuu–Hannukainen 550 ja välillä Hannukainen–Äkäslompolo 650 ajoneuvoa. Vaihtoehto 4:n mukaan seututie 940 tilanne muuttuu kaivoksen rakentamis- ja toiminta- sekä sulkemisaikana seuraavanlaisesti: Tie on ajoittain suljettuna lyhyitä ajanjaksoja

räjäytysten aikana. Ajoneuvojen määrä lisääntyy per vuorokausi: rakentamisvaiheen aikana: 350 ajoneuvoa, joista 35 raskaita; tuotantovaiheen aikana: 470 ajoneuvoa, joista 30 raskasta sekä sulkemisvaiheen aikana: 100 ajoneuvoa, joista 80 raskasta. Laskelmissa oletetaan, että puolet henkilöliikenteestä suuntautuu Kolariin, puolet Äkäslompoloon. (YVA s. 588)

Tieliikenteen vuoden vilkkain päivä on pääsiäislauantai. YVA-selostuksen sivulla 595 arvioidaan liikenteen tällä hetkellä lisääntyvän välillä Äkäsjokisuu–Hannukainen 550 -> 1550 ajoneuvoa ja välillä Hannukainen–Äkäslompolo 650 -> 1650 ajoneuvoa. Selostuksessa sanotaan: *"On tärkeä suunnitella toiminnot vastaamaan vuoden vilkkainta päivää, pääsiäislauantaita, jolloin liikenne kasvaa noin 300 % teillä 21 ja 940. Räjäytystöiden takia ei ole suositeltavaa sulkea tietä 940 lauantaisin."*

Kaivosliikenne ei sisälly näihin lukuihin. Kaiken kaikkiaan YVA-selostuksen mukaan kaivoshankkeen kokonaisvaikutus liikenteeseen on vähäinen, sesonkina kohtalainen.

Asia ei ole näin yksinkertainen, kuten Ylläksen alueella tehdyssä liikennesuunnitelmassa todetaan (Ylläksen liikennesuunnitelma, Kolari 11/2012, Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja). Ensimmäinen ongelma on lähtökohdissa: YVA-selostuksessa käytössä oleva "keskimääräinen vuorokausiliikennemäärä" kuvaa liikennesuunnitelman mukaan suhteellisen huonosti matkailukeskuksen liikennettä, jossa vuodenaikaiset liikennemäärän vaihtelut ovat erittäin suuria.

Osana liikennesuunnitelmaa tehtiin pääsiäisenä 2012 Ylläksen alueella liikennelaskelma 10 automaattisella laskimella. Yksi laskimista sijaitsi tiellä 940 välillä Hannukainen–Äkäslompolo. Liikennelaskimen mukaan vuorokauden suurin liikennemäärä pääsiäisenä oli 3 219 ajoneuvoa, eli lähes puolet enemmän kuin mitä YVA-selostuksessa arvioitiin. 300 %:n sijaan liikenne kasvaa keskiarvoon verrattuna lähes viisinkertaiseksi. Näihin lukuihin ei sisälly kaivosliikennettä.

Kyläyhdistyksen mielestä YVA-selostuksen laskelmat ovat niin puutteelliset, että liikennevaikutukset on arvioitava uudestaan. Uudelleenarvioinnin tarvetta korostaa se, että YVA-selostuksen sivulla 597 todetaan: *"Yleistä tien kulumista voidaan osittain lieventää järjestämällä raskaimmat kuljetukset talvisin, kun koko tieverkosto on jäänytynyt."* Talvisin tien 940 on olosuhteet ovat haastavat ja koska matkailusesonki on menossa, keskimääräiset vuorokausiliikennemäärät ylittyvät.

3.6.2. Maisema

3.6.2.1 Paikallismaisemat

Kaivoshanke muuttaa maisemaa, luontoa ja värejä. Maisemaan ja sen kokemiseen vaikuttavia tekijöitä ovat myös alueen valaistus sekä toimintojen aiheuttama pöly. Myös voimalaitosten savut näkyvät maisemassa. Maisemavaikutusten vaikutusalue käsittää noin 15 kilometrin laajuisen vyöhykkeen. Maisemavaikutukset ovat pitkäkestoisia. Kaivosinfrastruktuuri jää näkyville ja massiiviset, korkeat sivukivialueet ja suuri rikastushiekka-allas näkyvät maisemassa sukupolvien ajan.

YVA-selostuksen sivulla 402 todetaan: *"Paikalliset asukkaat käyttävät Hannukaisen aluetta ja sen lähiympäristöä vapaa-aikaan sekä ajoittaiseen luonnontuotteiden keräilyyn. Maisematarvojen kannalta katsottuna alueella ei katsota kuitenkaan olevan merkittävää paikallista tärkeyttä. Täten vaikutuskohteen herkkyyys voidaan määritellä keskisuureksi."*

Tästä arviosta puuttuu useita tärkeitä asioita. Hankealueen valaistus vaikuttaa suuresti lähimaisemaan. Kaivosalueelta peräisin oleva pöly leimaa lähiseutujen näkymiä ympäri vuoden. Kuljetinhinna/kuljetuskäytävä näkyy paikallismaisemassa?

Kyläyhdistyksen mielestä näiden täydennysten jälkeen kaivoshankkeen paikalliset maisemavaikutukset ovat paikallisesti merkittävät. Merkittävyyttä lisää se, että vertailtaessa asuuko luonnon keskellä vai luonnon keskeltä kaivoskyläksi muuttuneessa ympäristössä, menetetyt maisema-arvot ovat tärkeitä.

Kuervitikon avolouhoksen ja sivukivikasan pohjoispään suunnasta on näköyhteys Kaupinjärven ja Helukan alueille: Helukan alue on kylän kasvava paikallisten omakotialue ja Kaupinjärven alueella sijaitsee sekä ulkoilureittejä että mökkialueita. Myöskään tätä ei ole huomioitu YVA-selostuksessa.

3.6.2.2. Maisemat ja matkailu

YVA-selostuksen sivulla 402 todetaan: *"Ylläksen matkailukeskus laskettelurinteineen, hotelleineen ja muine matkailijoiden majoituspalveluineen ja infrastruktuureineen sijaitsee noin 8–10 km:n päässä Hannukaisen alueelta. Kokonaisuudessaan Ylläksen matkailukeskuksen herkkyyks maisemavaikutuksille voidaan määritellä keskiuureksi. Laskettelu ja siihen liittyvien ulkoilma-aktiviteettien ei katsota olevan erityisen herkkiä maiseman muutoksille. **Ylläksen talviurheilua harrastavien ihmisten kohdalla herkkyyden määritellään siten olevan matala.**"*

Jälleen kerran YVA-selostuksessa tehdään tulkintoja ilman perusteita. Mihin perustuu väite, että laskettelijat ja muut ulkoilma-aktiviteettia harrastavat eivät perusta ympäristöstä, missä toimivat? Väite on absurdi, kuten alueella tehdyt kävijätutkimukset osoittavat: kauniit maisemat ja luonto ovat Ylläksen alueen ja koko Lapin tärkeimmät matkailun vetovoimatekijät.

YVA-selostus sivu 409: *"Ylläksen hiihtomatkailijat eivät yleisesti altistu maiseman muutoksille, lukuun ottamatta kuuden läntisen rinteenkäyttäjää."* Tarkennus: Lounais- ja länsirinteet ovat myös vapaalaskijoiden suosiossa

Yllästunturin laelta ja länsirinteiltä on suora tai osittainen näköyhteys kaivosalueelle. Myös Ylläksen Maisematieltä kaivos näkyy. YVA-selostuksen sivulla 410 olevissa kuissa havainnollistetaan näkymiä kesällä ja talvella. Kuviin on unohtunut lisätä voimalaitosten savut sekä talvella lumisessa maisemassa tummana näkyvät toiminta alueet. Lisäksi olisi voinut havainnollistaa pölyn maisemavaikutuksia. Etenkin sydäntalven tykkylumiaikaan, kaivosalue lumettomine ja pölyisine alueineen erottuu selvästi.

Kaivoksen valaistusta ei ole havainnollistettu, selostuksessa ainoastaan mainitaan kaivosalueen valojen näkyvä talviaikaan Yllästunturille. Kyläyhdistys on huolissaan kaivoksen lähi- ja kaukomaisemaan vaikuttavasta valosaasteesta. Äkäslompolo markkinoidaan kaamoskohteena, jonka vetovoimatekijöitä ovat pimeys, tähtitaivas ja revontulet. Tunnelman takaamiseksi esimerkiksi kylän katuvalot sammutetaan keskitalvella yön ajaksi. Kaivoshankkeen valosaasteella voi olla merkittävä kielteinen vaikutus matkailuun.

YVA-selostuksessa sanotaan kaivoksen näkyvän erityisesti Kuertunturin laelta (YVA s. 402). Asia on käsitelty paikallisen matkailun osiossa ja jätetty kokonaan pois Ylläksen matkailualueita käsittelevästä osiosta. Kuitenkin Äkäslompolon kylältä Kuertunturille menee lumikenkäilyreitti, joka on ulkomaalaisten matkailijoiden ja paikallisten asukkaiden suosiossa

koko talvikauden. Huipulle menee kylän kupeesta myös moottorikelkkareitti. Kesällä tunturiin nousee merkittävä polku pitkin. Kaivoksen vaikutusta maisemaan ei ole ollenkaan arvioitu tästä näkökulmasta. Käytännössä kaivos heikentää merkittävästi Kuertunturin arvoa retkeilykohteena.

Kyläyhdistys arvioi, että kaivosliikenteellä ja -infrastruktuurilla on merkittävä kielteinen vaikutus matkailuun. Äkäslompoloon saavutaan kaunista Äkäsjokivartta myötäilevää, tunnelmallista tietä 940 m:n matkalla. Matka on siis osa kylän matkailuvetovoimaa. Kaivoshanke särkee idyllin, on aivan eri asia saapua tunturikylään teollisuusalueen kautta. Matkailullista merkitystä on myös Kiuaskerolta avautuvilla maisemilla, jotka kaivoshanke pilaa.

4. Hankkeen toteuttamiskelpoisuus

4.1. Yhteiskunnallinen toteuttamiskelpoisuus

Yhteiskunnallisesti hanke voidaan arvioida toteuttamiskelvottomaksi. Matkailun ja kaivosteollisuuden liikevaihdot ovat Suomessa samaa luokkaa. Alojen suurin ero on ekologisessa ja sosiaalisessa kestävyudessa, pitkäjänteisyydessä ja työllistävyydessä: matkailu työllistää noin Suomessa noin 10 kertaa enemmän ihmisiä kuin kaivosteollisuus, ja siinä missä kaivosten elinkaaret ovat noin 15 vuotta, matkailuyritykset periytyvät sukupolvelta toiselle. Tämä on tyypillistä myös Äkäslompolossa, jossa monet perhematkailuyritykset toimivat jo kolmannessa polvessa.

Lapin matkailustrategian yhtenä keskeisenä tavoitteena ja arvona on turvata Lappi puhtaana, turvallisena ja saasteettomana matkakohteena. Strategiassa haetaan vahvaa, noin 8 %:n vuotuista kasvua ulkomaisesta matkailukysynnästä lähivuosina. Laajempaan tavoitteeseen on kasvattaa kansainvälisten matkailijoiden osuus puoleen kaikista matkailijoista vuoteen 2020 mennessä. Hannukaisen kaivoshanke on ristiriidassa tämän tavoitteen kanssa.

Lapin elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus on antanut yhteysviranomaisen lausunnon Hannukaisen kaivoshankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta (vuonna 2011), ja edellyttää lausunnossaan erityisesti matkailun tarpeiden ja yhteensovittamisen edellytysten selvittämistä. Äkäslompolon kyläyhdistys toteaa, että lausunnolla oleva YVA ei täytä tätä ELY-keskuksen selvityspyyntöä. Kuten edellä on esitetty, juuri selvityspyynnön alainen asia – matkailun ja kaivoshankkeen yhteensovittaminen – on YVA-selostuksessa käsitelty pintapuolisesti.

Yhteenvedon Äkäslompolon kyläyhdistys lausuu: Hannukaisen kaivoshanke estää Lapin matkailustrategian tavoitteen toteutumisen Kolarin kunnassa, jonka pääelinkeino matkailu on. YVA-selostus ei täytä Lapin ELY-keskuksen sille asettamaa selvityspyyntöä. Tämän vuoksi kaivoshankkeen mahdollisesti vaatimat kaavamuutokset on pysäytettävä.

4.2. Ympäristöllinen toteuttamiskelpoisuus

Yleisesti ottaen hanketta voidaan pitää ympäristöllisesti toteuttamiskelvottomana. Hankkeen keskeiset ympäristöarvioinnit ovat puutteellisia. Selvitysten pohjalta tehdyt arviot ovat usein kyseenalaisia.

Äkäslompolon kyläyhdistys arvioi kaivoshankkeen ympäristövaikutuksia tiivistetysti:

- **Vesistövaikutukset** ovat niin suuret, että niitä on pidettävä **merkittävästi haitallisina** vesiekosysteemille. Vaikutukset ulottuvat pohjavesistä Väylään, koskikorennoista loheen.
- **Luontovaikutukset.** Hanke vaatii poikkeuslupia lajien ja luontokohteiden tuhoamiseen. Näitä ei tulisi YVA-selvityksen puutteiden vuoksi myöntää. Vaikutukset moneen uhanalaiseen lajiin, kuten meritaimeneen ja petolintuihin, ovat **merkittävästi haitallisia**. Viitasammakon esiintymistä alueella ei ole selvitetty riittävästi.
- **Pöly ja melu.** Pölymallit eivät huomioi paikallissilmaston erikoisuuksia. Tämän myötä niistä tulee epäuskottavia. Pöly vaikuttaa luontoon, matkailuun ja ihmisten terveyteen. Pölyvaikutusten voidaan arvioida vaikuttavan **merkittävästi haitallisesti** paikalliseen elämään vähintään Äkäslompoloa myöten. Melulla ja räjähdysten aiheuttamilla paineaalloilla on myös viihtyisyyttä alentava vaikutus.
- **Liikenne.** Liikennevaikutusten arvioinnissa on käytetty puutteellista informaatiota. Asia tulee analysoida uudestaan. Tie Äkäslompoloon suljetaan räjäytysten aikana. Tämä on **merkittävä** turvallisuusriski.
- **Maisemat.** Valovaikutukset ja kaivoksen talvinen näkyvyys kaukomaisemassa jäävät selostuksessa arvoituksiksi. Myöskään kaivosalueen näkyvyyttä Äkäslompoloon autolla saapuvalle ei ole otettu riittävästi. Maisemahaitat näkyvät sukupolvien ajan. Hankkeen maisemahaittojen arvioidaan olevan **kohtalaisia–merkittäviä**.
- **Terveys.** Selostuksessa ei ole huomioitu riittävästi ympäristömyrkköjen ajallista ja ekologista jatkumoa. Myös uraanin ja sen tytäralkuaineiden mahdollisesti aiheuttamia ongelmia on käsitelty pinnallisesti. Terveyshaittojen arvioidaan olevan pitkässä juoksussa **paikallisesti merkittäviä ja laajemmin kohtalaisia**.

4.3. Sosiaalinen toteuttamiskelpoisuus

Sosiaalisten vaikutusten puolesta hanketta voidaan kokonaisuudessaan pitää toteuttamiskelvottomana. Kaivoshankkeen yhteiskunnalliset hyödyt ovat kyseenalaisia ja ristiriitaisia. Niitä ei ole YVA-selostuksessa arvioitu kattavasti. Matkailulle selostuksessa arvioidaan koituvan hankkeesta sekä mahdollisia hyötyjä että haittoja. Kumpaakin näkökulmaa käsitellään selostuksessa pintapuolisesti. Hankkeella on tutkitusti kielteisiä vaikutuksia matkailuelinkeinolle. Näitä vaikutuksia ei selostuksessa ole laskettu tai edes valistuneesti arvioitu.

Äkäslompolo on kansainvälisesti merkittävä matkailukeskus. Esimerkiksi ulkomaalaisten osuus alueen suurimman majoituspalvelun, Destination Laplandin, kokonaisyöpymisvuorokausista on jo 49 %, josta 30 % on sveitsiläisen Kontiki Saga Reisen asiakkaita.

Kuten DILACOMI-tutkimus osoittaa, Ylläksen matkailijat suhtautuvat kielteisesti Hannukaisen kaivoshankkeeseen. Tämä kielteisyys näkyy myös käytännössä: jo nyt yksi merkittävä matkanjärjestäjä (Kontiki Saga Reisen) on ilmoittanut lopettavansa toimintansa Äkäslompolossa, jos Hannukaisen kaivoshanke toteutuu. Tällä olisi suuri negatiivinen vaikutus paikallistalouteen.

Kaivoshanke vaikuttaa myös paikallisiin investointeihin. Kaivosyhtiö lunastaa hankealueen ydinalueen kiinteistöt. Lähialueen kiinteistöjen arvo laskee. Kompensatioihin YVA-selostuksessa viitataan ympäripyöreästi: *”Myös alustavista kompensatiotoimenpiteistä on keskusteltu.”* (YVA s. 673)

Äkäslompolon kyläyhdistys arvioi hankkeen vaikuttavan kielteisesti investointien arvoon vähintään 12 kilometrin säteellä pääteollisuusalueelta. Äkäslompolon kiinteistöjen ja muiden investointien arvon arvioidaan laskevan **merkittävästi**. Pahimmassa tapauksessa investointien arvo romahtaa.

YVA-selostuksessa tulisi selkeästi tuoda esiin korvausjärjestelmä perusteineen. Korvausjärjestelmän tulee ulottua Ylläksen matkailukeskuksen toiminnalliselle alueelle.

Lisäksi SVA-raportissa sivulla 85 mainittu pöly- ja meluhaittojen korvaus on ulotettava kaikkiin, joita haitta todistetusti koskee. Mahdollinen pölyhaitta koskee koko Äkäslompolon ja Ylläksen yrityselämää ei vain raportissa mainittua latukahvilayritystä. Haittojen todentaminen onnistuu nykyisen järjestelmän puitteissa: Ylläksen yrityselämästä on tilastotietoja pitkältä aikaa; latujen ja polkujen varrella on lukuisia kävijälaskureita jne.

Jos kaivoshanke käynnistyy ja joutuu vaikeuksiin, sillä on suuri negatiivinen vaikutus aluetalouteen. Näin on tapahtunut esimerkiksi Kaunisvaarassa ja Talvivaarassa. Sijaiskärsijöiksi joutuvat etenkin pk-yritykset.

”Paikalliset yrittäjät kärsivät Talvivaaran tilanteesta – miljoonavelat pk-yrityksille.” (Vihreä lanka 28.11.2013)

Käynnistyneen kaivoshankkeen epäonnistuminen vaikuttaisi kielteisesti paikalliseen elämään myös osakeomistuksen kautta. Kaunisvaara ja Talvivaara ovat tästä valitettavan hyviä esimerkkejä. Paikallinen väestö on sijoittanut yhtiöihin merkittäviä summia. Näiden sijoitusten arvo on romahtanut. Yhtiöiden mahdollisten konkurssien kautta sijoitukset muuttuisivat arvottomiksi. Alueella tämä merkitsee merkittävää varallisuuden laskua. Northland Resourcesin taloudelliset ongelmat koskettavat tätä kautta jo nyt monia kolarilaisia.

Yhteenvetona Äkäslompolon kyläyhdistys lausuu: Kaivoshanke vaarantaa Äkäslompolon kylän ja Ylläksen matkailukeskuksen tulevaisuuden. Kokonaisuutena Hannukaisen kaivoshankkeen arvioidaan heikentävän **merkittävästi** kielteinen vaikutus Äkäslompolon ja koko Ylläksen alueen elinkeinoelämää ja sosiaalista ympäristöä.

5. Kyläläisten mielipiteitä YVA-selostuksesta

Äkäslompolon kyläyhdistys kysyi kyläläisiltä palautetta YVA-selostuksesta. Tätä palautetta käytettiin hyödyksi kyläyhdistyksen lausunnossa. Ohessa muutama suora lainaus äkäslompololaisilta:

- *"Sanon kaivokselle Ei. Syitä on monia. Ennen kaikkea: Ylläksen lähellä luontoarvot ovat tärkein arvo! En luota konsultteihin enkä viranomaisvalvontaan. Rikkauksistamme ei saa luopua ilmaiseksi - kaivosyhtiöillä tulisi olla samankaltainen vero kuin Norjassa on öljy-yhtiöille. Työllistävä vaikutus ei niin merkittävä, koska suuret ikäluokat eläköityvät ja pian monilla aloilla työvoimapula. Paikalliset nuoret työllistävät matkailun pariin. Ja kaivostyö on riskialtista (työtapaturmat), raskasmetallit, kivipölykeuhkot, lisääntymisongelmat... Lisäksi huolettaa päättäjien mahdolliset sidonnaisuudet Northland-yhtiöön."*
- *"Kolarin tulevaisuus ovat Ylläs ja matkailu, ei Hannukaisen kaivos."*
- *"Pitkällä tähtäimellä hyöty on nolla. Lyhyellä tähtäimellä tulee hetkeksi joku työpaikka, jotka sitten loppuvat. Kaivosyhtiö kerää rahat ja jättää raiskatun maan. Lyhytnäköisellä toiminnalla ei saa vaarantaa ja pilata Yllästä hienona luontomatkailukohteena, jonka suosio sellaisena kasvaa kovaa vauhtia."*
- *"Ei kaivosta kotikylän läheisyyteen."*
- *"Äkäslompolo ei kaivosta tarvitse, ei kylän pidä olla Kolarin kunnan ns "kehityksen" maksaja."*
- *"Ulkomaiset matkailijat vaativat ja vaalivat koskemattomia luonnonarvoja, imago tulee kärsimään. Juuri kun matkailu on nousujohteessa, etenkin ulkomaisten matkailijoiden määrä nousemassa."*
- *"Räjäytykset ja liikenne huolestuttavat."*
- *"Sukumme kantatila menee pilalle."*
- *"Koti ei ole enää koti kaivoksen jälkeen."*

6. Johtopäätökset

Äkäslompolo on elänyt matkailusta 1930-luvulta alkaen. Matkailun tulevaisuus on valoisa, kuten myös kylän, joka kukoistaa ja kasvaa. Hannukaisen rautakaivoshankkeen toteutuminen millä tahansa YVA-selostuksen mukaisella vaihtoehdolla tai niiden yhdistelmällä vaarantaisi Äkäslompolon ja sen lähialueen tulevaisuuden. Rautakaivoshankkeen mahdolliset, vahvasti kyseenalaiset, hyödyt menisivät pääosin muualle ja riskit jäisivät paikallisten ihmisten kannettaviksi. Tämän vuoksi noin 90 % äkäslompololaisista ei halua rautakaivosta Hannukaiseen.

Hannukaisen rautakaivoksen YVA-selostus on etenkin sosiaalisten vaikutusten osalta huonosti tehty. Sen johtopäätökset ovat monin paikoin perustelemattomia tai jopa virheellisiä. Selostus ei ole objektiivinen, kaivosmyönteisyys näkyy sisällössä monella tavalla: Mielipiteitä esitetään tutkimustuloksina. Tärkeitä mittareita ja rajoituksia ei perustella mitenkään. Kaivosmyönteisiä näkökulmia tuodaan esiin ilman asiayhteyksiä. Nollavaihtoehto on esitelty ylimalkaisesti. Selostuksesta on jätetty pois monia tärkeitä asioita ja näkökulmia. Vuorovaikutusprosessi on epäonnistunut. Paikallisia ihmisiä ja olosuhteita ei ole huomioitu kattavasti. Kaivoksen merkitystä matkailulle ei ole arvioitu, vaikka tietoa ja työkaluja siihen olisi ollut olemassa. Kaivoshankkeen vuorovaikutusprosessi on vähintään paikallisesti epäonnistunut. Lisäksi selostuksen tekijän, Northland Mines Oy:n, kyky, luotettavuus ja uskottavuus toteuttaa suuri kaivoshanke on kyseenalainen.

Kaiken tämän vuoksi Äkäslompolon kyläyhdistys esittää kantanaan, että YVA-selostuksen pohjalta Hannukaisen rautakaivosta ei voi toteuttaa. YVA-selostuksen mukaisesti tulisi siis toteuttaa 0-vaihtoehto. YVA-selostuksen mukaiset vaihtoehdot 1A-1C ja vaihtoehto 4 ovat keskeisiltä suunnitelmaosiltaan niin puutteellisia, että ne ovat toteuttamiskelvottomia.

Hankevastaavalla ei tulisi olla mahdollisuutta luovia vaihtoehtojen välillä tai tuoda esiin uusia vaihtoehtoja ilman YVA-prosessin uudelleenkäynnistämistä.

Hannukaisen kaivoshanke tulee haudata myös kaavoituksen avulla. Ylläksen matkailukeskuksen ympärille tulee rajata matkailutoimintoihin keskittyvä, laaja alue, jonka sisään myös Hannukainen kuuluu. Valtion on tarvittaessa ohjattava Kolarin kuntaa tukemaan matkailua yhteiskunnan edun toteuttamiseksi.

Äkäslompolossa 29.11.2013

Kaivoksettomien terveisin

Äkäslompolon kyläyhdistys ry:n puolesta.

Puheenjohtaja Kati Hursti

Varapuheenjohtaja Vesa Pantsar